

T.C.

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ALGILARI AÇISINDAN İLK VE ORTAOKUL
YÖNETİCİLERİNİN DEMOKRATİK TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(İstanbul İli Ataşehir İlçesi Örneği)**

Eda BAYIR

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul, 2016

T.C.

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ALGILARI AÇISINDAN İLK VE ORTAOKUL
YÖNETİCİLERİNİN DEMOKRATİK TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(İstanbul İli Ataşehir İlçesi Örneği)**

Eda BAYIR

Yüksek Lisans Tezi

Prof. Dr. Suat ANAR

Danışman

İstanbul, 2016

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

..... / /

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden
Eda BAYIR, 30 / 06 / 2016 tarihinde yapılan
"Öğretmen Algıları Açısından İlk ve Ortaokul
Yöneticilerinin Demokratik Tutumları Üzerine Bir
Araştırma (İstanbul İli Ataşehir İlçesi Örneği)"

başlıklı Yüksek Lisans Tez Savunması sonucunda jürimiz tarafından oyçokluğu / oybirliği ile

- Başarılı bulunmuştur.
 Başarısız bulunmuştur.
 Düzeltmeler için adaya ek süre tanınmıştır.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı

Unvanı, Adı, Soyadı: Prof. Dr. Suat Anar

İmzası :

Jüri Üyesi

Unvanı, Adı, Soyadı: Prof. Dr. Sefer Ada

İmzası :

Jüri Üyesi

Unvanı, Adı, Soyadı: Prof. Dr. İrfan Erdoğan

İmzası :

ÖN SÖZ

Günümüzde küreselleşme, göçler, bir arada yaşayan insanların farklılıklarının artması, gençlerin siyasi konulara ilgisiz kalması ya da uç noktalardaki gruplara eğilim göstermesi, artan şiddet olayları demokratik yaşam biçiminin benimsenmesini daha da gerekli kılmıştır. Bireylerin demokratik değerleri benimsemeleri, bu yolla hareket edebilmeleri yaşadıkları ortamın demokratikliğiyle doğru orantılıdır. Okul yöneticilerinin demokratik tutumları da başta öğrenci ve öğretmen olmak üzere çevresindekileri ve dolayısıyla toplumu etkiler. Bu araştırma öğretmen algıları açısından okul yöneticilerinin demokratik tutumlarıyla ilgili görüşlere ulaşmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma süresince bilgi ve tecrübeleriyle yanımda olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Suat ANAR'a; Ataşehir ilçesi 2015-2016 eğitim öğretim yılında görev yapan, anket uygulamalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen değerli okul müdürleri, müdür yardımcıları ve öğretmenlerine; paylaşımlarıyla bana daima moral olan ve desteklerini yanımda hissettiğim çalışma arkadaşlarım Melek Baysal AKTUĞ, Alev ŞAHİN ve Özlem YETER'e; hayatımın her aşamasında benimle olan sevgili AİLEME çok teşekkür ederim.

Eda BAYIR

ÖZET

Bu araştırma, öğretmen algıları açısından ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, İstanbul ili Ataşehir ilçesindeki resmi ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini tesadüfi olarak seçilen 18 okuldaki 319 öğretmen oluşturmuştur.

Araştırmada kullanılan ölçek, üç bölümden oluşmaktadır: Kişisel Bilgi Formu, Zencirci(2003) tarafından geliştirilen ‘‘Demokratik Eğilimler Ölçeği’’ ve ‘‘Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Anketi’’. Anketlerin toplanması sonrasında veriler SPSS 15.0 programına girilerek analiz edilmiştir. Araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerini belirleyici frekans(f) ve yüzde(%) değerleri çıkarılmıştır. Daha sonra ölçeklerden elde edilen puanlar için frekans(f), ortalama (\bar{x}) ve standart sapma(ss) puanları hesaplanmıştır. Gruplar içerisinde normal dağılım özelliği göstermeyen ($n < 30$) gruplar için nonparametrik testler, normal dağılım özelliği gösteren dağılımlar içinse parametrik testler kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin tutumlarını ‘‘bazen’’ ($\bar{x} = 3,26$) demokratik buldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerden mezun olunan yükseköğretim kurumu diğer olanların, eğitim fakültesi olanlara göre okul yönetimini daha demokratik buldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri ilgili görüşlerinin görevlerine, eğitim düzeylerine göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin; ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutumlarına ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin demokratik eğilimlerine bakıldığında otokratik ve demokratik eğilimde olan öğretmenlerin okul yönetimini ‘‘bazen’’ demokratik buldukları ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Otokratik eğilimlere sahip öğretmen sayısının, 319 kişilik örneklem grubunda sadece 4 kişiden oluşması genellenebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Anahtar kelimeler: demokratik tutum, okul yönetimi, öğretmen, okul yöneticisi, ilkokul, ortaokul.

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the democratic attitudes degree of the managers of primary and secondary school in point of the teacher perceptions. The research had achieved on the teachers who work at the primary and secondary schools in Ataşehir district. The sampling group of the research had been formed by 319 teacher who were chosen by coincidental at 18 school.

The scale which is used at this research was formed three part: Personal Knowledge Form and “Democratic Inclinations Scale”, “Degree of Manager’s Democratization Survey” that were progressed by Zencirci (2003). After gathering the surveys, data had been analyzed entering to SPSS 15.0 programme. The frequency (f) and percentage (%) values determining the demographic characteristics of the teachers constituting the sampling group have been subtracted. Then, frequency (f), mean (x) and standard deviation (ss) points have been calculated for the points obtained from the scales. Non-parametric analysis techniques have been used for groups (n<30) that didn’t show normal distribution figures where as parametric analysis techniques have been used for groups that showed normal distribution figures.

The result of the research teachers said that primary and secondary school managers’ attitudes were “sometimes” ($\bar{x}=3,26$) democratic. The teachers, who were graduated altered faculties, said that the school manager was more democratic when we compare with the teachers who were graduated from the education faculty. The result had been achieved that there wasn’t a meaningful difference for the teachers’ primary and secondary school managers’ democratic attitude grades belongs to the related ideas’s duties, education levels as statistic way. The teachers’ who has got an autocratic and democratic inclinations found the school management “sometimes” democratic and between the groups there was no meaningful difference. The number of the teacher who has got an autocratic inclinations for 319 person at the sampling group should only be 4 person formed generalization affected at the negative way.

Key words: democratic attitude, school management, teacher, manager of the school, primary school, secondary school.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Cümlesi	2
1.1.1. Alt Problemler	2
1.2. Amaç	4
1.3.Önem	4
1.4.Varsayımlar	4
1.5.Sınırlılıklar	4
1.6.Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1.Demokrasi ve Toplumsal Sistem	6
2.2.Eğitim ve Demokrasi	14
2.2.1.Okul ve Demokrasi	17
2.2.1.1.Okul Yönetimi ve Demokrasi	19
2.3.İlgili Araştırmalar	25
BÖLÜM III	28
YÖNTEM	28
3.1.Araştırmanın Modeli	28
3.2. Evren ve Örnekleme	28
3.3.Veriler Toplama Araçları	30

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	30
3.3.2. Demokratik Eğilimler Ölçeği	31
3.3.3. Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Ölçeği	31
3.4. Verilerin Toplanması	31
3.5. Verilerin Çözümlemesi	32
BÖLÜM IV	35
BULGU VE YORUMLAR	35
4.1. Grubun Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	35
4.2. Grubun Demokratik Eğilimlerinin Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular	36
4.3. Grubun Yönetimin Demokratik Tutum Düzeyi Anket Puanlarının Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular	39
BÖLÜM V	48
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	48
5.1. Sonuç ve Tartışmalar	48
5.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	48
5.1.2. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine İlişkin Sonuçlar	49
5.1.3. Yönetimin Demokratiklik Düzeyine Yönelik Sonuçlar	50
5.2. Öneriler	52
KAYNAKÇA	54
EKLER	61
EK 1: İZİN BELGESİ	61
EK 2: ANKET ÖRNEĞİ	62

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Toplam Sayıdan Örneklem Büyüklüğünü Belirlemek İçin Tablo	29
Tablo 3.2. İstanbul ili Ataşehir ilçesi Örneklem Grubuna Giren Okullar ve Öğretmenlerin Doldurduğu Anket Sayıları	30
Tablo 3.3. Demokratik Eğilimler Ölçeğine Ait Betimsel Değerler	31
Tablo 3.4. Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Ölçeğindeki Derecelendirme Seçeneklerinin Puanlara Göre Dağılımı	33
Tablo 3.5. Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Ölçeğinin Yorumlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları	33
Tablo 3.6. Ölçeklere Ait Cronbach's Alpha Değerleri	34
Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	35
Tablo 4.2. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	36
Tablo 4.3. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	37
Tablo 4.4. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerinin Görev Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t testi Sonuçları	38
Tablo 4.5. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	38
Tablo 4.6. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine İlişkin Görüşlerinin Mezun Okunan Yüksek Öğretim Kurumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	39
Tablo 4.7. Öğretmenlerin Yönetimin Demokratiklik Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	40
Tablo 4.8. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	41

Tablo 4.9. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri	42
Tablo 4.10. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	42
Tablo 4.11. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Görev Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	43
Tablo 4.12. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri	44
Tablo 4.13. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	44
Tablo 4.14. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Kurumu Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri	45
Tablo 4.15. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Kurumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	45
Tablo 4.16. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri	46
Tablo 4.17. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları	47

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yaşantımız boyunca, farklı özellikler gösteren küçük ya da büyük birden fazla grubun aynı zamanda üyesi oluruz (Tezcan, 1985). Herhangi bir amaç için gerekli çalışmaları belirlemek ve bu çalışmaları grup ilişkileri şeklinde düzenlemeye dar anlamda örgüt denir. İnsanlar tek başına yapamayacakları işleri örgüt yardımıyla yaparlar. Bir araya getirilen insanların amaçları gerçekleştirebilmesi için zihinsel ve fiziksel güçlerinin eşgüdümlemesi gerekir. Bu süreci işleten yöneticidir (Başaran, 1984; Tutar, 2003; Erdoğan, 2006).

Henri Fayol yönetimi planlama, örgütleme, kumanda etme, eşgüdüm sağlama ve kontrol etme olarak tanımlar. Bu yönetim öğeleri arasında sağlam bağ kurmak önemlidir (akt. Ada ve Baysal, 2012). Bu bağ da örgüt paydaşlarının katılımını sağlamakla gerçekleşebilir. Örgüt içinde yer alan insanların fikirleri, ihtiyaç ve beklentileri ne kadar dikkate alınırsa katılımları o kadar artabilir.

Örgüt mekanik bir düzen olarak görülmemelidir. İnsanların duygu, düşünce, tutum ve davranışları örgütün işleyişinde önemli bir etkiye sahiptir (Aldemir, 1985).

Eğitim örgütlerinde en önemli girdi ve çıktı insandır (Çelik, 2002). Bu nedenle eğitim alanının en önemli örgütü olan okulun yöneticisi, okul amaçlarının gerçekleştirilmesi için insan faktörünü dikkate almalıdır. Çünkü okul paydaşlarının, gerçek anlamda katkı verebilmeleri katılımcı, demokratik bir ortamda mümkün olabilir.

Kelime anlamı olarak demokrasi, TDK'de "Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi." olarak tanımlanmıştır. Demokrasi insanın tabiatına, gelişmesine ve mutlu yaşamasına en çok uyan yaşam biçimidir. Demokratik yaşamın benimsendiği toplumlarda eğitimin de demokratik yaşamın gereklerine uygun planlanıp uygulanması kaçınılmazdır. Böyle bir eğitim uygulamasında:

- “1)Bireysel farklılıklara,
2)Kişinin yetenek ve istekleri doğrultusunda gelişmesine, meslek seçimine,
3)Kişinin toplumun diğer üyeleriyle ortak bir kültür ve demokratik yaşama alışkanlığı kazanmasına,
4)Onun kendi toplumu ve diğer toplumlarla ilgili geçerli, güvenilir bilgiler edinmesine, bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum sağlamasına”
özen gösterilmesi gerekmektedir (Yüce, 1989).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan Türk milli eğitiminin genel amaçları da bu doğrultudadır. Bireylerin saygılı, hür ve bilimsel düşünen, yaratıcı, verimli, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata hazırlanan insanlar olmalarını hedefler.

Son yıllarda ülkemizde yapılan araştırmalarda okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlar sergilemeleri ile öğretmen ve öğrencilerin motivasyon, başarı, örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yöneticilerin demokratik tutum ve davranış düzeyleri arttıkça bahsedilen değişkenlerde de pozitif yönde artış olmaktadır (Özan vd., 2010; Gülmek, 2012; Arslan, 2012; Özdemir, 2012; Bakır, 2013; Kaya vd., 2014). Bu nedenle araştırmayla, okul yöneticilerinin demokratik tutumlarının ne düzeyde olduğunun tespiti ve demokratik tutum karakteristiklerini göz önüne sermek önem taşımaktadır.

1.1. Problem Cümlesi

İstanbul ili Ataşehir ilçesi resmi ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin algıları açısından okul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri nedir?

1.1.1. Alt Problemler

1.Öğretmenlerin demokratik eğilimlerinde, *cinsiyetleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Öğretmenlerin demokratik eğilimlerinde, *mesleki kıdemleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Öğretmenlerin demokratik eğilimlerinde, *görevleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Öğretmenlerin demokratik eğilimlerinde, *eğitim düzeyleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Öğretmenlerin demokratik eğilimlerinde, *mezun oldukları yükseköğretim kurumları* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Öğretmen algıları açısından ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri nedir?
7. Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin *cinsiyetleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin *mesleki kıdemleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin *görevleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin *eğitim düzeyleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin *mezun oldukları yükseköğretim kurumları* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin *demokratik eğilimleri* açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı İstanbul ili Ataşehir ilçesindeki resmi ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin algıları açısından okul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerini belirlemektir. Bu amaçtan yola çıkarak, okulda yöneticileri en iyi gözlemleyip algılayabildikleri düşünülen öğretmenlerin görüşlerinin tespitine çalışılmıştır.

1.3. Önem

“Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır.” (Tezcan, 1985). Günümüzde bireylere ve kurumlara serbestlik getirerek farklı değerleri, gelenekleri ve görüşleri koruyacak en güvenilir yol demokrasidir (Bursalıoğlu, 2000). Demokrasi var olduğu ortamlarda ancak yaşanarak öğrenilebilir (Yeşil, 2004). Dolayısıyla bireylere tutum ve davranışların kazandırıldığı okullarda demokrasinin var olması onun yaşam biçimi haline getirilmesinde önem taşıyacaktır. Öğretmen ve öğrencileri etkileyebilecek olan okul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerinin incelenmesiyle ilgili sonuçlar eğitimle ilgili yeni uygulamalar planlanırken veya eğitim alanında araştırma yapılırken bilgi kaynağı olarak kullanılabilir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anket sorularını içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı İstanbul ili Ataşehir ilçesi resmi ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Demokratik Eğilim: “Bireyin, kendisinin ve başkalarının demokratik haklarının farkında olarak, demokratik ilke, kural ve değerler doğrultusunda düşünmeye ve davranış göstermeye yatkınlığı.”(Zencirci, 2003).

Demokratik Yönetim: Bireyin kendi sorunlarını çözebilecek kabiliyette olduğu dikkate alınarak onun düşünce ve duygularına önem verilmesi inancına dayanan yönetim türü (Öncül, 2000).

İlkokul: Zorunlu eğitimin ilk dört yılını (birinci kademeyi) ifade eder.

Okul Yöneticisi: “Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı görevlerini 657 sayılı Kanununun 88 inci ve 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 37’nci maddelerine göre ikinci görev kapsamında yürütenleri ifade eder.” (MEB, 2014) Bu araştırmada ilk ve ortaokullarda görev yapan yöneticileri tanımlamaktadır.

Ortaokul: Zorunlu eğitimin ikinci dört yılını(ikinci kademeyi) ifade eder.

Öğretmen: 2015-2016 eğitim-öğretim yılı İstanbul ili Ataşehir ilçesi resmi okullarda görev yapan öğretmenleri tanımlar.

Tutum: Kişilere, nesnelere, olaylara ya da kurumlara karşı her zaman aynı türden davranmamıza yol açan sürekli ve değişmez bir inanç, duygu ve eğilim (Öncül, 2000).

Yönetim: “Yönetim, toplumsal gereksinmelerin bir kesimini karşılamak üzere kurulan bir örgütte, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirecek işleri yapmak için bir araya getirilen insangücünü ve diğer kaynakları örgütleyip eşgüdümleyerek eyleme geçirme sürecidir.”(Başaran, 1984).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Demokrasi ve Toplumsal Sistem

Yunanca, ‘‘demos’’ ve ‘‘kratos’’ sözcüklerinin birleşmesiyle oluşan demokrasi, halkın iktidarı anlamını taşır. Tarihte demokrasiyi yönetimlerinde ilk uygulayanlar Yunanlılardır (Tanilli, 1981).

Reynold’a göre Eski Yunan demokrasisi, kentlerdeki komünlerin iktidarı halk meclisi(eklesia) yoluyla kullanmasına dayanmaktaydı. O dönemde insanlar arasında köle, yabancı(metek) ve yurttaş ayrımı vardı. Kölelerin, yabancıların ve kadınların siyasal hakları yoktu. Böyle bir düzende nüfusun yaklaşık onda biri siyasal hakları kullanan yurttaşlardan oluşmaktaydı. 20 yaşını doldurmuş erkek tüm yurttaşlar; halk meclisi aracılığıyla yasa çıkarma, savaş, barış ve vergi toplama kararlarına katılabildiğinden kent demokrasisi ‘‘doğrudan demokrasi’’ olarak tanımlanmıştı (Akt. Kışlalı, 1984).

Yunan kent devletlerinin çöküşüyle, demokratik düşünce ve uygulamalara iki bin yıl boyunca rastlanmadı. Roma, oligarşik cumhuriyetken zamanla otokratik imparatorluk haline geldi. Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasından sonra kurulan feodal krallıklarda; büyük toprak sahipleri(lordlar), küçük toprak sahipleri(vassallar) ve toprağa bağlı köylüler(serfler) vardı. Zamanla Avrupa’da ticaretin artması burjuva sınıfını doğurdu. Ticaretle uğraşan burjuvalar, güvenli ticaret yapılabilen bölgelere yerleşerek kentleşmeye zemin hazırladı. Kent sayıları arttıkça yiyeceğe duyulan ihtiyaç, lordların ekim alanlarını genişletmesini bu da köylüleri çalıştırabilmek için onlara daha fazla özgürlük verilmesini sağladı. Ayrıca kentlerde, köylülerin ürettikleri malların bir kısmını satıp para kazanması ve parayla satın alınabilecek malların olması yeni bir sonuç getirdi. Paraya ihtiyaç duyan lordların, topraklarında çalışan köylülere yıllık belirli bir para karşılığı özgürlüklerini vermesiyle özgür köylülerin sayısı giderek arttı. 15. yüzyıla gelindiği zaman Avrupa’da serflik, hukuki olarak neredeyse kalmamıştı. Feodal krallıklar, 16. ve 17. yüzyıllarda mutlak krallıklara dönüştü. Bunun yanında 17. yüzyılda İngiliz monarşisi, mutlak olma özelliğini kaybederek toprak sahibi yüksek sınıftan kesimlerin denetimine girdi (Sander,1992; Tanilli, 1981).

Feodal düzen içinde burjuva sınıfı ekonomik ve sosyal anlamda gittikçe güçlenerek o dönemde egemen olan aristokratlara karşı demokratik değerleri savundu. 18. yüzyılın sonlarına doğru burjuva sınıfı, aristokrasi sınıfına karşı başlattığı mücadeleyi halkın desteğiyle kazandı. Burjuva demokrasisinde, halka düşünce ve toplanma özgürlüğü tanınırken esas önemli olan ekonomik ve politik konularla ilgili kararlara katılma hakkı tanınmadı. Oy kullanma hakkı varlıklı sınıf ve zümrelere verildi. Kadınlara seçme hakkı tanınmadı (Aşukin vd., 1979; Tanilli, 1981).

18. yüzyıl, aklın ön plana çıktığı “Aydınlanma Çağı” olarak nitelendirilen bir yüzyıldı. Bu dönemde Locke, Montesquieu ve Rousseau gibi düşünürler demokrasi bilincinin yeşermesine ve sürdürülmesine eserleriyle önemli katkılar sunmuşlardı. Virginia Haklar Bildirgesi(1776), tüm insanların eşit ve özgür olduğunu savunarak onlara özgürlük, mal edinme, miras bırakma ve güvenlik içinde yaşama haklarını verdi (Gülmeç, 2012). Bu dönemdeki bir diğer önemli gelişme 1789 Fransız devrimiydi. Mutlakiyet rejimine karşı ayaklanma olarak başlayıp “İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi”nin yayınlanması ve 1791 Fransız Anayasası ile kanun önünde herkesin eşit olduğunun kabulü ile sonuçlandı (Kuzu, 1992).

19. yüzyılda sanayi devriminin gerçekleşmesi işçi sınıfını ortaya çıkardı. İşçi sınıfı bu yüzyılda genel oy, sendikal ve siyasal örgütlenme gibi haklarını elde etmek için emekçi halk kitleleriyle birlikte burjuvaziye karşı mücadele etti (Tanilli, 1981).

20. yüzyılda bireyler Batı’da genel seçme ve seçilme hakkını kazandı. Yine bu yüzyılda sömürge olan devletler, ulus devleti kurmak için bağımsızlık taleplerini demokratik değerlerle birlikte dile getirdiler. Her ulusun kendi kaderini belirlemeye hakkı olduğunu savundular. Emperyalist devletler ve özgürleşen ulus devletleri yönetsel anlamda yeterince demokratik olmasalar da kendilerini demokrasi ve halk cumhuriyeti olarak tanımladılar (Miller vd., 1994).

Merkezi New York’ta bulunan bağımsız araştırma kuruluşu Freedom House, 1999-2000 yılları arasında hazırladığı çalışmasında 20. yüzyılı özgürlük ve demokrasinin küreselleştiği bir yüzyıl olarak tanımladı. 20. yüzyıl devletlerarası savaşların yanı sıra

devlet içinde demokratik yönetim için bireylerin verdiği mücadelelere de sahne oldu. Bu yüzyılın başlarında ABD ve Britanya gibi az sayıda ülkede demokratik rejimler vardı; ancak kadınlara ve siyahilere oy kullanma hakkının verilmemesi gerçek anlamda demokrasi olmadığını göstergesiydi. II. Dünya Savaşı sonrası Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi(1948) ve buna benzer bildirgeler, bireylere özgürlük ve siyasal haklar verilmesi konusunda önemli katkılar sağladı. 20. yüzyılın ortasında 22 demokrasi, 21 sınırlı demokrasi uygulamaları olan devlet vardı. Ayrıca egemen devlet sayısı 1900’de 55, 1950’de 80, yüzyılın sonunda ise 192’ye ulaştı. Demokrasi yönünde olan gelişmeler ve özellikle 1970’lerin ortalarından itibaren demokratik seçimle göreve gelen yönetimlerin yaygınlaşması bu yüzyılın “demokrasi yüzyılı” olarak nitelendirilmesini sağladı (milliyet.com.tr).

21. yüzyılda demokrasi kavramıyla beraber “insan hakları” ve “aktif yurttaşlık” ön plana çıkarılmaktadır. Avrupa Birliği; küreselleşme, göçler, toplumlardaki farklılıkların artması, yeni nesillerin siyasi katılımlarının düşüklüğü, terör olaylarının artışı gibi sorunlara karşı demokratik değerlerin benimsetilmesini çözüm olarak görmekte ve finansal destek sağlamaktadır. Bu amaçla pek çok ülke, eğitim projeleri oluşturarak farklı yöntemlerle demokratik yaşantının gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasına çabalamaktadır. Eski Yunanlılardan bu yana demokrasi her dönem tekrar tekrar anlam kazanarak ve gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Bugün demokrasi sadece ülke yönetiminde söz sahibi olunması değildir. Yaşamda, insanı etkileyen ve insandan etkilenen her kurum, yapı ve durumla ilgili hak ve sorumlulukların var olmasıdır. Aradan geçen zaman ve yaşanan pek çok tarihi olayın neticesinde yine de kadın-erkek, siyah-beyaz, zengin-fakir gibi en temel konularda bile insanlar arası ayrımcılıkların bittiği söylenemez. Bu demektir ki demokrasi için insanlar 21. yüzyıl boyunca da mücadele etmeye devam edeceklerdir.

Ülkemize baktığımızda demokrasinin nasıl bir süreçten geçtiğini anlayabilmek için Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne doğru uzanan silsileyi dikkate almak yerinde olacaktır.

Osmanlı Devleti, miras yoluyla iktidar sahibi olan bir padişah tarafından mutlak hükümdarlıkla yönetilirdi. Topraklar Osmanlı hanedanına aitti ve ülkenin ekonomisinin büyük kısmı da bu topraklarda yapılan tarım ile sağlanırdı. Tımar sistemi denilen bu düzende çalışan köylüler, mülk sahibi olmadıkları gibi ülke yönetiminde de söz sahibi değildi. Tımar sistemine göre toprağı işleyen kişi, belli oranda ürün vergisi vermekle ve orduya asker yetiştirmekle yükümlüydü. Zamanla toprak üzerinde söz sahibi olmaya başlayan ayan ve derebeyler ortaya çıkınca tımar sistemi işlevini yitirdi. Ordu zayıfladı, üretim düştü. Köylülere baskı kuran ayan ve derebeyler kendilerini güvence altına almak için merkezi otoritenin zayıflığını kullanarak padişaha yetkilerini kısıtlayan Sened-i İttifak(1808) belgesini imzalattılar. İçerde bunlar yaşanırken dışarda ise Sanayi Devrimi ve milliyetçilik akımı, devleti çöküşe götürecek sorunlar yaratmaktaydı. Osmanlı Devleti bir yandan toprak bütünlüğünü, bir yandan ekonomisini kurtarmak için çözümler aradı. Başta askeri, sosyal ve ekonomik olmak üzere farklı konularda reformlar yapılmaya çalışıldı. Bu süreçteki demokratik gelişmelere bakıldığında, Osmanlı Devleti'nde Müslüman halkın seçimle ilk tanışması 1840 yılında sancaklarda kurulan "Muhassıllık Meclisleri"nin seçimleri aracılığıyla oldu. Genel seçim uygulamaları ise 1876 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle başladı. Osmanlı halkı, Meclis-i Mebusan'a 4 yıl görev yapmak üzere 80 Müslüman, 50 gayrimüslim mebus seçti. Bu dönemdeki seçimlerde sadece erkeklerin seçme ve seçilme hakkı vardı. I. Meşrutiyet olarak adlandırılan bu dönem padişah II. Abdülhamit tarafından Meclis-i Mebusan'ın kapatılmasıyla bitti. II. Meşrutiyet döneminin ilk seçimleri 1908 yılında yapıldı. Seçimler, kısmen de olsa çok partili seçim olma özelliği gösterdi. Bundan sonra 1912, 1914, 1919 seçimleri yapıldı ve her defasında seçim dönemi bitmeden meclis feshedildi. Ticaret Antlaşması (1838), Tanzimat Fermanı (1839), Islahat Fermanı (1856) ve ilk anayasa Kanun-i Esasi (1876) gibi birbirini izleyen bir dizi yenilik denemeleri sonunda imparatorluk Avrupa'nın sömürgeciliğine ve ulus devlet oluşumlarına daha fazla direnemedi (Tanilli, 1981; Olgun, 2011). I. Dünya Savaşı'nda mağlup olunmasının ardından da dağıldı.

Osmanlı Devleti'nin çöküşüyle, Anadolu halkı, önemli ve başarılı askeri görevlerde bulunmuş olan Mustafa Kemal'in önderliğinde birleşerek Kurtuluş Savaşı'nı başlattı. 1919'da Mustafa Kemal tarafından hazırlanan Amasya Genelgesi'nde "Milletin bağımsızlığını, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." maddesinin yer alması milli

egemenliğe dayalı bir yönetimin kurulacağını ilk belirtisiydi. Milli mücadelenin başarıyla sonuçlanması üzerine Türkiye Devleti kuruldu. 1921 tarihinde kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda milletin yönetimde söz sahibi olduğu açıkça yazılıydı: "Egemenlik kayıtsız şartsız millettir, idare usulü halkın mukadderatını doğrudan doğruya ve fiili olarak idare etmesi esasına dayanmaktadır. Yürütme kudreti ve yasama yetkisi, milletin tek ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi'nde toplanır. Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi'nce yönetilir ve hükümeti Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti adını taşır." 1923'te Lozan Antlaşması ile Türkiye, dünya devletleri tarafından resmen tanındı ve aynı yıl içinde hükümet şekli olarak cumhuriyet ilan edildi. Lozan Antlaşması'ndan sonra devletin sürekliliği ve gelişmesi için birçok inkılap yapıldı (Uçarol, 1995; Çapa, 1998; tbmm.gov.tr).

Cumhuriyet rejimi, devletin başındaki kişinin halk tarafından doğrudan veya dolaylı olarak seçilmesine dayanır (Hafizoğulları, 1998). Türkiye'de cumhuriyetin ilanı sonrasında 1930'lu yıllarda kadınların seçme ve seçilme haklarını elde etmesi, uzun süren denemelerden sonra 1946 seçimlerinde çok partili hayata geçilmesi gibi gelişmelerle demokrasi yeşermeye devam etti. Prof. Dr. Bernard Lewis, 1998 yılında yaptığı bir konuşmasında "Türkiye'nin demokrasi deneyimi, koşullar ve engeller dikkate alındığında çok başarılı. Fransız Devrimi'nden bu yana 200 yıldan fazla zaman geçti. Bu süre zarfında Fransızlar iki monarşi, iki imparatorluk ve beş cumhuriyet yaşadılar... Bugün Avrupalılar Türkleri yeterince demokratik olmamakla suçluyorlar. Aynı Avrupalılar 200 yıl önceki değil, çünkü Hitler'in, Mussoli'nin ve Laval'in mirasçıları. Oysa Türkiye'de bir Hitler ya da Mussolini hiç olmadı, olacağını da sanmıyorum." diyerek Türkiye'nin geçirdiği demokratik süreçle ilgili özetleme yaptı (Tunç, 2008).

Demokrasi, düşünce ve kurumsal olarak uzun süren bir evrimden geçti. Günümüzde örnek bir demokrasi anlayışıyla yönetilen ülkelerin pek çoğu 19. yüzyılın başında oligarşi tarafından yönetilirdi. Anayasal düzenler ve toplumsal sistemlerdeki farklılıklardan ötürü ülkelerdeki demokratik gelişmeler aynı zamanda değil, kendi tarihsel süreçlerinde oluştu (Lipson, 1984, Çev. H. Gülalp ve T. Alkan).

Bir tanıma göre demokrasi, toplumdaki her kesimin kendileriyle ilgisi olan ya da olabilecek konularda karar alma aşamasına katılmalarıdır (Ateş, 1994). Demokrasilerde siyasal katılma çok çeşitlilik gösterir: oy vermek, toplantı, gösteri ve yürüyüşlere katılmak, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla taleplerde bulunmak vb. Egemenlik, demokrasilerde halkındır. Halkın; yasama, yürütme ve yargıyla ilgili hak ve görevleri vardır. Halkın, belirli aralıklarla, özgür iradeleri doğrultusunda, oy vererek seçip oluşturdukları yasama organı demokrasinin en temel kurumu kabul edilir. Yürütme organının ve kamu harcamalarının denetlenmesi, ülkeyi ilgilendiren kritik konularda karar alınması ve kanunların çıkarılması gibi yetkiler çoğunluğu temsil eden bir yasama organı tarafından gerçekleştirilir. Yürütmenin oluşumunda iki farklı düzen vardır. Bunlar parlamenter ve başkanlık rejimi olarak adlandırılırlar. İlkinde hükümet, yasama organının içinden temsilcilerle oluşur. İkincisinde ise yasama ve yürütme genel seçimle ayrı ayrı seçilir. Yürütme organı kararlar alır ve uygulamaya koyar. Muhalefet partileri de hükümetten yazılı ve sözlü sorularla, gensoru, araştırma ve soruşturma önermeleri ile bilgi alır ve hesap sorar. Yargı ise demokrasilerde; yürütme ve yasamadan bağımsız, "hukukun üstünlüğü" ilkesine göre hareket eder. Bağımsız yargı, bireyi yürütmenin haksız uygulamalarına karşı korurken yine yürütmenin yaptığı işleri yasalara uygunluk açısından denetler (Giritli ve Sarmaşık, 1996; Kalaycıoğlu, 1996).

Anayasa Mahkemesinin bir kararında, egemenlik ve demokratik devlet arasındaki ilişki şöyle geçer: "Demokratik devlet, egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından, belli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün millet yararına kullanıldığı... bir idare biçimidir." (Özbudun, 1989). Buna göre demokrasinin var olduğu rejimlerde yöneticiler, halk tarafından serbest ve dürüst seçim yollarıyla belirlenir. Yüzbaşıoğlu da (2003), bir devletin demokratik sayılabilmesi için;

- a) serbest seçim ve temsil ilkesinin,
- b) genel ve eşit oy ilkesinin,
- c) seçimler sonrası oluşan parlamentoda çoğunluğun yönetme hakkına saygı ilkesinin,
- ç) azınlığın haklarının korunması ve çoğunluğun yetkilerinin sınırlanması ilkesinin,

- d) yasalar önünde eşitlik ilkesinin,
e) kişinin devlete karşı temel hak ve hürriyetlerinin korunması ilkesinin anayasa tarafından güvence altına alınmış ve uygulamada olması gerektiğini ifade eder.

Bazı koşullar, demokratik yönetimin istenilen şekilde gerçekleşmesinde birbiriyle ilgili ve birbirini bağlayıcıdır:

1. Demokratik yönetimde akılcılığın olması, topluma doğru yolu göstermesi ve insana saygının gereğidir.
2. Toplumun çağdaşlaşması ve gelişmesi için demokratik yönetimlerde, bilim ve teknoloji takip edilmelidir.
3. İnsan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygı demokrasinin vazgeçilmezleridir (Başaran, 1986).

Özbudun(1989), demokratik değerlerin temel unsurlarını ‘eşitlik, katılma, kararların serbest tartışma ve oylama ile alınması, uzlaşma geleneği, siyasal hedeflerin gerçekleştirilmesinde şiddet yönteminin kesinlikle reddi, insanın insan olarak taşıdığı temel değer, bu değerın korunup geliştirilmesi için hürriyet ortamının taşıdığı vazgeçilmez önem, hoşgörü, gerçeğe ancak hür düşünce ve tartışma yoluyla varılabileceği inancı, siyasal çoğulculuk, hukuk devleti’’ olarak sıralamıştır. Demokrasi bir anlamda çoğunluğun, azınlığın hak ve özgürlüklerine saygı duyarak ülkeyi yönetmeleridir. Toplumun içinde farklı düşünen tek bir kişi bile olsa susturulmamalı, hak ve özgürlükleri elinden alınmamalıdır; çünkü demokrasi temelinde hoşgörü ve uzlaşma vardır (Kışlalı, 1989).

Bir ülkedeki yönetimin özünde ne olduğunu anlamak için insanların bu yönetimle hangi değerlere ulaşabildiğine bakmak yeterli olur. Demokrasi sadece siyasal bir çerçevede ele alınmamalıdır. Toplumla ilgili siyasal sistemin belirleyici olduğu her konu demokrasinin kapsamındadır. Oy verme demokratik hakkına sahip bir birey, kendisi için en doğru tercihi yapabilmesini sağlayan eğitimi almış olmalıdır. Seçeneklere ve seçeneklerle ilgili yeterli bilgilere özgürce ulaşabilmelidir (Lipson, 1984, Çev. H. Gülalp ve T. Alkan). Demokrasi sadece bir yönetim şekli değil, bir yaşam biçimidir. Bu yaşam biçiminde kişiler, toplumda kendi ilgi ve yeteneklerine karşılık bulur, baskıdan uzak özgürce yaşar. Bağımsız olmak, diğerleriyle birlikte yaşamak, kendini tanımak,

yeteneklerini keşfederek geliştirmek, yaratıcılığını açığa vurabilmek yaşamsal ihtiyaçlardır. Kişinin demokratik bir toplumun üyesi olarak var olabilmesinde sevgi, hoşgörü, erdem, birlikte yaşama istek ve becerisi gibi özellikleri kazanmış olması önem taşır (Güçlüol, 1989).

Bireyler demokratik haklarını kullanırken cinsiyet, inanç, ekonomik durum, ırk, renk gibi ayrımcılıklara maruz bırakılmamalıdır. Kendilerini keşfetme, geliştirme yolları açık olmalı ve desteklenmelidir. Ekonomik bağımsızlıklarını elde etmelerine, iş tercihi yapmalarına izin veren düzenler kurulmalıdır. Girişimcilik, üretim desteklenmelidir. Yönetimle ilgili konularda şeffaf olunmalı, yönetilenlerin aklındaki talep, şikâyet ve sorulara yapıcı ve dürüst yanıtlar verilmelidir. Düşünceler özgürce ifade edilmeli, farklı bakış açıları bastırılmamalı ve saygıyla karşılanmalıdır. Toplumdaki sivil toplum kuruluşları desteklenmeli, çoğunluk değil çoğulculuk anlayışıyla her kesimin görüşleri dikkate alınmalıdır.

Demokrasinin varlığı ve istikrarı için demokratik değerlerin sadece siyasal değil, sosyal kurumlarda da - aile, okul, dernekler, yerel topluluklar, ekonomik kuruluşlar, sendikalar vb.- yerleşmiş olması gerekir. Aile; toplumsal ve siyasal değerleri, inanç ve duygusal eğilimleri yeni nesillere aktaran en temel sosyal kurumdur. Ailenin yapısı, toplumun yapısını belirler. Aile, otokratik olduğunda toplumun demokratik olması beklenemez. Bir çocuk "ailede, fikri alınmayan, kararlara katılmayan, sorumluluk üstlenmeyen, büyüklerinin dediklerini yapan insan" olarak yer aldığında, yetişkin olduğu zaman da karar alması gereken konularda ne yapacağını bilemez. Tam bu noktada eğitim kurumlarının önemi ortaya çıkmaktadır. (Özbudun, 1989; Yerin, 1989). Eğitimle bireylere tutum ve davranışlar kazandırılır. Demokratik bir okul ortamında okuyan öğrenciler demokrasiyi içselleştirerek insan haklarına saygılı, sorumluluk almayı bilen, hoşgörülü, seçim yapabilen insanlar olarak hayatta yer alırlar. Demokrasinin geçirdiği evreleri yeni nesillere aktarmada, onu bir yaşam biçimi haline getirmede girdisi ve çıktısı insan olan eğitim kurumlarına iş düşmektedir.

2.2. Eğitim ve Demokrasi

Eğitim; insanlık tarihiyle birlikte başlayan, zamanla değişen ve gelişen, kuşaklar arası köprü kuran bir kavramdır. İnsanlar, var oldukları ilk günden bu yana edindikleri bilgi ve tecrübeleri toplumun diğer bireylerine de aktarma yoluna gitmiştir. Bu bilgi ve tecrübeler her kuşağın yenilik ve değişiklikleriyle günümüz uygarlığını meydana getirmiştir. Başlarda belli bir planı olmayan eğitimler de zamanla birikimlerin artması ve yakın çevreden sağlanamayacak olması sebebiyle kurumsallaşmaya başlamıştır. (Ada vd., 2007).

Toplumların birinci işlevi devamlılığı sağlamaktır. Bu devamlılık bireylere toplumsal değerleri kazandırarak onu toplumsallaştıran eğitim aracılığıyla olur. Ailede başlayan eğitim, örgün eğitim ve çevre etkileşimi ile sürer. Eğitimle bireylere istendik davranışların kazandırılması amaçlanır. Asıl amaç ise toplumun ideolojisini yeni nesillere aşılmasıdır (Kongar, 1994).

Eğitim, toplumsal değerleri yeni nesillere aktaran bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Toplumlar farklı tarihi, siyasi, ekonomik, kültürel, coğrafi, dini değerlere ve özelliklere sahiptir. Her toplumun değerleri farklılık gösterdiğinden eğitimleri de o yönde farklı olur. Türkiye’de bireylere kazandırılmak istenen değerler 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu Madde 2’de şöyle belirtilmiştir:

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata

hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB,1973).

Milli eğitimin temel amaçlarına bakıldığında ve temel ilkelerinden demokrasi eğitimi Madde 11'deki "Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır..." ifadeleriyle açıkça demokratik bireyler yetiştirilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, öğretmenlere "Cumhuriyet sizden fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür nesiller ister." demiştir. Bu sözle yeni nesillerin demokratik niteliklere sahip kimseler olması gerektiğini vurgulamıştır. Türkiye'de demokratik eğitim ilk kez, 1949'da Milli Eğitim Şurası'nda ele alındığında onun gerekliliğinden şöyle bahsedilmiştir: "Memleketimizde başladığını memnuniyetle ve güvenle müşahede ettiğimiz demokratik inkişafın yürümesi ve demokrasinin kökleşebilmesi için halkımıza ve çocuklarımıza demokratik terbiyenin, demokrasi imanının kazandırılması lâzımdır." Şura sonrasında komisyon kurularak hazırlanan rapor, dönemin Milli Eğitim Bakanına sunulmuş ancak uygulanamamıştır (İnan,1989; MEB, 1991).

Toplumun, kendisine uyan yaşam biçimi veya rejimini benimseyen nesiller yetiştirmek için en güvendiği ve en çok kullandığı yol eğitimidir. Eğitim sistemi otoriter olmamalı, işbirliği, demokrasi, sevgi ve insanca bir yaklaşıma sahip olmalıdır (Yüce, 1989). Demokrasiyi yaşamak için bireylerin demokratik yöntemlerle ve demokratik bir ortamda yaşatılarak yetiştirilmesi gerekir. Demokratik eğitim ortamının en önemli özelliği insan doğasına uygunluğudur. Burada, serbestçe bilgi ve yeteneklerin geliştirilmesi, doğal ve sosyal olayların yasalarının keşfedilmesi fırsatına sahip bir birey vardır (Başaran, 1986; etemlevent.com). Demokratik eğitim; eşitlik, çeşitlilik, katılım, tercih ve uyum

kavramlarını barındırır. Yerel düzeyde paydaşların, ailelerin ve toplumun eğitimle ilgili kararlara katılmalarının önünü açar. Farklı bakış açılarının çıkmasını destekler ve farklı düşüncedeki bireylerin bir arada uyumlu yaşama becerilerini geliştirir. Eşitliğe önem verir. Bireylere tercihler sunarak seçim yapabilme şansı verir (Perry, 2009, Akt.: Şişman vd., 2010).

Hart (1992), insanın içinde yaşadığı çevreyi ve toplumu ilgilendiren kararlarda yer almasını demokratik katılım olarak tanımlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Kuruluşu (USAID), 2012 verilerine göre eğitim sürecine demokratik katılımı bireyler özgüvenlerini geliştirir, görüşlerini ortaya koyar, farklı görüşleri dinler ve onlara saygı gösterir, haklarını ve sorumluluklarını öğrenir (Akt.: Kabasakal vd., 2015).

Demokrasi eğitiminde, bireye yaşantıları yoluyla demokratik davranışlar kazandırılır. Bu sürecin başarılı olması için ‘bilgi aktarma’ ve ‘eğitim sistemi içinde, bilişsel birikimlerin tutumsal ve davranışsal boyuta taşınması’na çalışılmalıdır (Tezgel, 2006). Almanya’da bu alanda önemli çalışmalar yapan Profesör Wolfgang Hilligen de demokrasi eğitiminde başarılı olmayı dört ilkeye bağlamıştır:

1. Sınıfta açık toplum yapısı oluşturma
2. Öğrencilere grup çalışmaları yaptırılması
3. Öğrencilere araştırma veya çözümleyici yaklaşımı kullandırtma
4. Öğrencilerin kendi ilgi ve sorunlarını başlangıç noktası olarak almalarının sağlanması (Akt: Yeşil, 2004).

Demokrasi, insan yaşamında birden bire ortaya çıkmamış uygarlaşma süreci içerisinde ihtiyaçlar doğrultusunda hayat bulmuştur. İnsanın düşünen bir varlık olarak toplum içinde ‘burdayım’ demesine imkân tanıyan anlayış demokrasinin ürünüdür. Demokrasi, insanlara özgürlükler ve haklar sunarken aynı zamanda onlara bu hak ve özgürlüklerle ilgili sorumluluklar yükler. İnsan, hak ve özgürlüklerini bilemezse onları ne kullanabilir ne de onlarla ilgili bir sorumluluk hissedebilir. Bu sebeple eğitim yoluyla insanlara demokratik değerler kazandırılmalıdır.

Başaran(1986), eğitim yoluyla öğrencilerin kazanabilecekleri demokratik nitelikleri şöyle sıralamıştır:

- “1. Demokrat insan düşüncelerini özgürce söyler.
2. Demokrat insan başkalarıyla işbirliği yapmakta beceriklidir.
3. Demokrat insan öğrenmeye, araştırmaya tutkundur.
4. Demokrat insan kendinin ve toplumun sağlığını korur.
5. Demokrat insan üreticidir.”

Son yıllarda hem ülkemizde hem de dünyada demokrasi ve aktif yurttaşlıkla ilgili eğitim ve projelere ağırlık verildiği görülmektedir. Bunda demokrasi için tehdit olarak görülen gençlerin siyasal süreçlere düşük katılım göstermesi, bazı gençlerin radikal gruplara eğilimi, demografik değişiklikler ve göç, artan çeşitlilikle toplumsal uyumun azalması, şiddet ve terör gibi önemli nedenler vardır. Barber (1984), toplumda güçlü demokrasi için üç aşamayı sıralar:

1. Siyasal ve toplumsal kurumların demokratikleşmesi

Siyasal ve toplumsal kurumlar değişen ihtiyaçlara karşılık verecek yönde genç ve yaşlı bütün paydaşların katılımlarını sağlayan yapıda olmalı.

2. Demokratik tutum ve eğilimlerin teşvik edilmesi

Özellikle okullar hoşgörülü, işbirliğine açık ve sorumlu yurttaşların yetişmesinde etkili olabilir.

3. Bir yaşam tarzı olarak demokrasinin geliştirilmesi

Bütün eğitim kurumlarında demokratik kültür yaratarak çocukların ve gençlerin yetişkinler kadar söz sahibi olmalarının sağlanması gerekir (Akt.: Georgi, 2011, Çev: S. Muratlı ve A. B. Hacımırzaoğlu).

2.2.1.Okul ve Demokrasi

Okul, programlı ve düzenli bir şekilde yetiştirilmiş eğitimciler tarafından çocuklara bilgi ve becerileri, toplumsal yaşamın gerektirdiği tutum ve alışkanlıkları kazandıran bir yerdir. Bu özellikleri dolayısıyla okul, öğrencilerin demokratik düşünce,

anlayış ve davranışların temel ilkelerini tanıma, benimseme ve özümsemelerini sağlar (Oğuzkan, 1989).

Her ne kadar demokratik yaşam tarzı sadece sınıflardaki etkinliklerle uygulama yapılmadan öğrenilemeyecek olsa da bu yolla öğretilmesi gerekenler vardır. Öncelikle demokratik bir yurttaş olabilmek için kişinin demokratik yönetim kurumları ve süreçleriyle ilgili bilgi sahibi olması lazımdır. Tarih, sosyal bilgiler gibi çeşitli derslerde yurttaşlık bilgisi verilmesi; eleştirel düşünme ve tartışma gibi becerilerin kazandırılması da bu kapsamdadır. Bunların dışında okulun demokrasi eğitiminde önemli görülmesinin diğer önemli nedenleri şunlardır:

1. Gençler ilk kamusal yaşam deneyimlerini okulda edinir.

Farklı görüşlere sahip ve farklı çevrelerden gelen öğrenciler okullarda ilk kez toplumun bir üyesi olarak bir arada çalışmak ve yaşamak zorunda kalır.

2. Okul gençlerin yaşamının ortak paydasıdır.

Örgün eğitimden geçmiş olmanın pek çok insanın tek ortak paydası olması son derece önemlidir.

3. Okul hem gençler hem de yetişkinler için öğrenme kaynağı olabilir.

Okul gerektiğinde yetişkinlerin de faydalanabileceği, hazır bulunan bir kurumdur (Frank ve Huddleston, Çev.: S. Muratlı ve A. B. Hacımirzaoğlu, 2011).

Okul, eğitim yaşantılarının merkezinde yer alır. Bu sebeple demokratik tutumları olan bireylerin yetiştirilmesi için okulun demokratik bir ortama sahip olması gereklidir. Çok boyutlu eğitim faaliyetleri sayesinde ancak başarılı bir demokrasi eğitimi verilebilir. Ülkemizde 1924'ten itibaren Malumat-ı Vataniye, Yurt Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık Bilgisi, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi gibi çeşitli dersler aracılığıyla öğrencilerin vatandaşlık bilgi ve becerileri artırılmaya çalışılmıştır. 2005 yılından itibaren ise ara disiplin uygulaması olarak "İnsan Hakları ve Vatandaşlık" eğitimi diğer dersler içinde verilmiştir. 2010 yılında geliştirilen Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi 8. sınıflarda denenerek bir sonraki eğitim öğretim döneminde zorunlu dersler arasında sayılmıştır. İlkokul 4. sınıflara da 2015-2016 eğitim öğretim yılından itibaren İlkokul İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı uygulanmaya başlamıştır. Dersler aracılığıyla öğrencilere demokrasi, vatandaşlık, insan

hakları gibi kavramlarla ilgili bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması hedeflenmiştir. Derslerin yanı sıra demokrasi ve insan haklarıyla ilgili okullar aracılığıyla gerçekleştirilen projeler vardır. TBMM ve Milli Eğitim Bakanlığının ortak projesi kapsamında ‘‘Demokrasi ve Okul Meclisleri’’ 2004 yılından bu yana planlı bir şekilde sürdürülmektedir. Projenin amacı ‘‘hoşgörü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, öğrencilere seçme, seçilme ve demokrasi kültürünün kazandırılması, katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme’’ becerilerinin kazandırılmasıdır. Böylece öğrenciler fikirlerinin önemsendiğini, kendilerine saygı duyulduğunu hissedecek, özgüvenleri yerine gelecek ve ileride siyasal yaşama katılım sağlamaları daha da kolaylaşacaktır (Tezgel, 2006; Şişman vd., 2010; Ulubey ve Gözütok, 2015).

Dewey, çağdaş okulun açık sistem özelliği taşıyarak toplumu etkilediği ve toplumdan etkilendiğini ifade eder. Demokratik toplumların demokratik okullarında öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı hâkimdir. Böyle bir okulda yetişerek demokratik kültürle donanan bireyin temel özelliklerinden bazıları şöyledir (Akt. Okutan, 2010):

- Başkalarının fikirlerine saygı gösterir.
- Grup halinde çalışmada ehliyetlidir.
- Hoşgörülüdür.
- Geçimlidir.
- Görevinin bilincindedir.
- Sorumluluklarını yerine getirir.
- Önerilerde bulunmada inisiyatifini gösterir.
- Çoğunluğun kararlarına uyar.

2.2.1.1.Okul Yönetimi ve Demokrasi

İnsanlar tek başlarına gerçekleştiremeyecekleri işler için örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Toplumda birçok örgüt vardır ve her insanın da içinde yer aldığı bir ya da birden fazla örgüt bulunur. Yönetim, örgütlerde önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelen insanları ve diğer kaynakları eşgüdümleyen eylemdir. Toplu yaşamın gereği olarak da yönetimden etkilenmeyen insan olması mümkün değildir (Başaran, 1984). Yine bir tanımda yönetim (Hodgetts, 1997) önceden belirlenen amaçlar

için kaynakların organize edilmesi sonrasında da gelecekte yapılacak işlerin tespiti için değerlendirme yapılması süreci olarak görülür.

Henri Fayol; yönetimin planlama, örgütleme, yürütme, koordinasyon ve kontrol fonksiyonları olduğunu ve bunları layıkıyla yerine getiren yöneticinin etkili olabileceğini ifade etmiştir.

Planlama: Olacakların önceden tahmin edilerek bu doğrultuda yapılacakların belirlenmesidir.

Örgütleme: Görevlerin hangi personel, malzeme ve faaliyetle olacağını tespit edilmesidir.

Yürütme: Yöneticinin amaçları yerine getirirken yaptıkları olarak nitelendirilebilir. İyi örnek ortaya koymak, detaylarda boğulmamak gibi etkin yürütme yapabilmek önemlidir.

Koordine Etme: Örgütsel amaçların gerçekleşebilmesi için gerekli olan birlik ve uyumu sağlar. Yönetici toplantılar aracılığıyla bunu yapabilir.

Kontrol Etme: İşlerin planlanan şekilde gidip gitmediğinin tespit edilmesidir (Akt.: Hodgetts, Çev.: C. Çetin ve E. C. Mutlu, 1997).

Yönetimin, eğitime uygulanmasına eğitim yönetimi denir. Eğitim yönetiminin okula uygulanması da okul yönetimi olarak tanımlanır. Okul denilince üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, ilkokul, ortaokul, lise, çıraklık eğitim merkezi, halk eğitim merkezi bu kavramın içine girebilir. Okul yönetimi okulu amaçlarına göre yaşatmak için çalışır. Okul yönetiminin sahip olduğu çok yönlü yetki ve sorumluluklar okul yöneticisinin önemini artırır (Bursalıoğlu, 2002; Ada ve Baysal, 2012).

Başaran (2008), okul yönetiminde yapılacak işleri şöyle sıralar:

- Yönetimin işlevleriyle ilgili planlama yapılması
- Yönetim planıyla ilgili çıkan sorunların çözümü
- Planlanan işleri yapmak için örgütün eşgüdümlemesi
- Planın gerçekleşmesi için iletişim ağının kurulması

- Yapılanların denetlenmesi ve değerlendirilmesidir. (Akt.: Ada ve Baysal: 2012).

Okullar, çevreye açık sistemler olduğundan değişim ve gelişmelerden etkilenir ve aynı zamanda etkilerler. Bu nedenle yönetim ve işleyişe etki edebilecek sosyal, politik, ekonomik, teknolojik birçok faktörü okul yöneticileri dikkate almak zorundadırlar. Bu etkenleri tek tek kontrol etmek mümkün değildir. Okul yöneticisi çağımızın beklentisi olan aktif yurttaşlar yetiştirilmesi anlayışıyla da paydaşlar arasında yetki ve sorumluluklarını paylaşmalıdır. Okulla ilgili başta öğrenci, öğretmen ve veliler olmak üzere önemli karar ve uygulamalara tüm paydaşların katılımlarının sağlanmasına önem veren bir yönetim olmalıdır. Demokratik bir okul yönetiminin gerekliliğinin bazı önemli nedenleri vardır:

- Etik Nedenler: Demokratik bir yapıya sahip olabilirse okul; insan hakları, ifade, din ve vicdan özgürlüğü, saygınlık ve eşitlik gibi evrensel değerlere de ulaşılabilir.
- Politik Nedenler: Ülkenin eğitim politikası olarak okullarda yaşamsal deneyimlerle demokrasi kazanımları yer alırsa yeni nesiller gelecekte ülke yönetimine daha kolay katılım gösterebilirler.
- Hızla Değişen Topluma Kolayca Uyarlanabilme: Bilgi ve beceriler gün geçtikçe daha hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Ailelerin iyi ve kötü olanları kontrol edecek yeterlilikleri bulunmamaktadır. Bu nedenle okullarda çocuklara bilgiyi seçme, işleme ve yararlı bir şekilde kullanmayı öğretmek sorunsuz bir şekilde bu değişikliklere adapte olmaları da sağlanabilir (Gümüşeli,2007).

Demokratik okul ortamı ancak demokratik okul yöneticisiyle sağlanır. Demokratik bir okul yöneticisinin sahip olması gereken özellikleri İlgar (1996) şu şekilde belirtmiştir:

- Örgütü amacına ulaştırabilmek için çevresinde bulunan insanları kendine yardım eden kişiler olarak görür.
- Amaca ulaşabilmek için birlikte çalıştığı kişilere değer verir, onların hatalarını bulma çabasından kaçınır.

- Birlikte çalıştığı kişilere sık sık sorular sorar; yapılan işlerin eleştirilmesine olanak sağlayacak bir ortam oluşturur ve her şeyin en iyisini biliyormuş gibi bir tutumdan da sakınır.
- Verdiği kararların, örgütü oluşturan kimselerin ortak kararı olmasına önem verir. (Akt: Karadağ vd., 2006).

Okullar bireyleri hayata hazırlamaları sebebiyle ve okulda yapılan işin niteliği açısından toplumdaki pek çok kesimi etkiler. Okul yönetiminin aldığı kararlar da başta öğretmen ve öğrenciler olmak üzere okulun diğer personelleri, velileri ve çevresini etkileyen sonuçlar doğurur. Bu kadar geniş etki alanı olan bir yönetim sürecine okul yöneticileri dışında diğer paydaşların da katılımı gerekliliktir. Demokrasinin en belirgin özelliği kişilerin kendilerini ilgilendiren konularla ilgili karar alma süreçlerine katılmalarıdır. Bu katılımı sağlayacak olan da görevi itibarıyla okul yöneticisidir. Okul yöneticisi sağladığı katılımı okulla ilgisi olan kesimlerin desteğini alırken onların beklentilerine de cevap vererek iki taraflı bir fayda sağlayabilir. Böylece bütün yetki ve sorumluluklarıyla tek başına çabalayan bir yönetici yerine paydaşlarından güç alan ve onların katılımını sağlayan bir yönetici olur.

Başaran (1986) demokrasiyi tanımlarken özünde yönetilenlerin yönetime katılması olduğunu ifade etmiştir. Öğrenciler açısından katılımın hem ihtiyaç hem de hak olduğu göz ardı edilmemelidir. Katılımın hem kuramsal hem de uygulamalı yönleri vardır. Okullarda öğrencilerin yönetsel konularla ilgili katılımlarını sağlayabilmek için üç adım dikkate alınmalıdır:

1. Bilgilendirme yaparak görüş geliştirmelerinde kolaylık sağlama
2. Görüşlerini rahatça ifade edebilecekleri alanlar sağlama
3. Geri bildirim almalarını sağlama (Kılıç, 2015).

Demokratik bir okul yönetiminin öğrenciye ve kuruma önemli faydaları bulunur. Öğrencilerin zaman zaman okul kurallarına uymaması onların karar alma süreçlerine katılmalarına kuşkuyla bakılmasına sebep olmuştur. Öğrenciler kendilerine güven duyulduğunu hissettiğinde kuralların yarattığı korku yerini sorumluluğa bırakacaktır. Bu da öğrencilerin kurallara daha çok uymalarını ve okulda disiplinin

gelişmesini sağlar. Okullarda, öğrencilere yetenek ve özelliklerine göre ders ve öğrenme yöntemleriyle ilgili tercih haklarının tanınması onların öğrenmelerini kolaylaştırır. Okuldaki demokratik katılım süreçlerinde öğrenciler kendileri gibi düşünmeyen, değişik bakış açılarına sahip kişilerle bir arada ortak çalışmalar yaparlar. İnsanlar arası farklılıklarının zenginlik ve çeşitlilik olarak saygı çerçevesinde kabul görebileceğini öğrenirler. Bu da çatışmaların önüne geçer. Özellikle Avrupa’da kentsel bölgelerde hak ve özgürlükler konusunda bilinçli aileler, çocuklarının fikir ve taleplerinin dikkate alınmasını beklerler. Bu da okulların tercih nedeni sayılacağından rekabet gücünü artırır. Demokrasinin kalıcılığı, gelecek nesillere aktarılması onun okulda öğrencilere yaşatılarak öğretilmesiyle mümkün olur. Öğrenciler, okulla ilgili önemli konularda karar alınırken katılmalıdırlar. Gerçek katılımcılığın sorumluluğunu da ancak böyle öğrenirler (Gümüşeli, 2007).

Öğretmenlerin okul yönetimiyle ilgili kararlara katılımı önemlidir. Öğretmenler, okul yöneticileriyle aynı eğitimi almış kişilerdir. Bu sebeple okulla ilgili daha sağlıklı kararlar alınması adına öğretmenlerle seçenek ve sonuçlar üzerinde fikir alışverişleri fayda getirir. Öğretmenlerin yönetime katılımı onların okulun amaçlarıyla ve programıyla özdeşleşmesi, karşılıklı güçlü bir iletişim kurulması ve motivasyonun artması gibi olumlu etkiler yapar (Owens, 2001, Akt: Halavuk, 2013). Yapılan araştırmalar (Takmaz,2009; Bilge 2008; Kaygısız, 2012; Özdoğru, 2012; Taş, 2005; Koçak, 2002) öğretmenlerin okul yönetimiyle ilgili kararlara katılmada istekli olduğunu ve kararlara katılma düzeyleri arttıkça;

- Örgütsel iletişim algılarının,
- İş doyumlarının,
- Örgütsel bağlılıklarının,
- Motivasyonlarının

buna bağlı olarak pozitif yönde artış gösterdiğini belirlemiştir. Bu bulgular, öğretmenleri karara katan okul yöneticisinin demokratik tutumlarının faydalarını göstermektedir.

Katılım konusu ailenin katılımı olarak düşünüldüğünde ailenin desteklenmesi ve eğitilmesi; ev ile eğitim kurumu arasındaki iletişimin artırılması ve bunun sürekliliğinin sağlanması; ailenin eğitim süreçlerine katılması ve katkılarıyla eğitimin

zenginleştirilmesine yönelik yaklaşımları içerir. Çocukların ilk eğitimlerini ailede aldıkları bilindik bir gerçektir. Çocuklar, okula başladıklarında da ailenin eğitimle ilgili görev ve sorumlulukları son bulmuş olmaz. Bundan ötürü okullar (okul yöneticileri, öğretmenler vb.) ailenin çocuk üzerindeki etkisini dikkate almak zorundadırlar. Ailenin katılımı sayesinde okul-ev koordinasyonu oluşur. Böylece aile, çocuğun gelişimine ve eğitimlerine destek sağlamış olur. Aile katılımının okul kurumuna faydaları şunlardır:

- Eğitimin sürekliliğini sağlaması,
- Çocuğun çok yönlü gelişimine katkıda bulunması,
- Amaçlara daha kolay ulaşabilme,
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlaması,
- Eğitimin kalitesini arttırması,
- Sorumlulukların paylaşılması,
- İş tatmininde artış (acevokuloncesi.org).

Okul yöneticisi demokratik katılımcı bir yönetim anlayışıyla hareket ettiğinde diğer söz sahipleri okulda gerçek anlamda bir varlık gösterebilirler. Bireyler, okulda deneyimlenerek kazandıkları bu demokratik yaşam biçimini okul dışında sürdürebilir. Bunları sağlayabilecek çağdaş demokratik okul yöneticisinde olması gereken nitelikleri Açıkalın (1995) şöyle sıralamıştır:

1. Kapsamlı insan bilgisine sahip,
2. Etkili iletişim becerileri gösteren,
3. Liderlik özelliklerine sahip,
4. Ana dilini doğru ve güzel konuşabilen,
5. Felsefe, matematik ve uygarlık tarihi eğitimi almış,
6. Yabancı dili olan,
7. İletişim teknolojisine hâkim, bilgiyi yöneten,
8. Beden ve ruh yönünden sağlıklı,
9. Eğitime inanmış yöneticidir (Akt: Erdoğan, 2006).

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda okul yöneticilerinin demokratik tutumlarıyla ilgili son yıllarda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Zencirci (2003), ilköğretim okullarında yönetimin demokratiklik düzeyini katılım, özgürlük ve özerklik boyutları açısından değerlendirdiği bir çalışma yapmıştır. Balıkesir il merkezinde yapılan çalışmada 90 okul yöneticisi, 347 branş öğretmeni ve 400 sınıf öğretmenin anket verileriyle bulgular elde edilmiştir. Sonuç olarak yönetici, branş ve sınıf öğretmenlerinin yarı yarıya demokratik ve otokratik eğilimlere sahip kişiler oldukları saptanmıştır. Yöneticiler kendilerini demokratik bulurken öğretmenler yöneticileri daha az demokratik bulmuşlardır.

Yetek'in (2003), ilköğretim okulu yöneticilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeyleriyle ilgili öğretmen görüşlerini dikkate aldığı çalışmasına Balıkesir il merkezindeki 31 ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenlerden 432'si katılmıştır. Müdürlerin demokratik değerleri; insan haklarına saygı, eşitlik, duyarlılık, öz eleştiri, özgürlük ve işbirliği boyutlarıyla ele alınmıştır. Sonuçta ilköğretim okulu müdürlerinin, demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin öğretmenler tarafından orta düzeyde yeterli olarak algılandığı bulunmuştur.

Can (2004), öğretmen algılarına göre okul yöneticilerinin değişim ve demokratik katılımı ilgili düşünce ve davranışlarını ortaya koyma amacı taşıyan çalışmasına dört şehirden 35 okuldaki 470 öğretmenin verileri dâhil etmiştir. Araştırma, okul yöneticilerinin demokratik ve katılıma dayalı yönetici davranışlarında yetersiz olduklarının algılandığını ortaya koymuştur.

Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar (2006); okul yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmışlardır. 15 ilköğretim okulunda görev yapan 218 öğretmenin anket verileri çalışmaya katılmıştır. Sonuç olarak anlamlı ve pozitif yönde doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada öğretmenlerin cinsiyet, kıdem,

yaş değişkenine göre demokratik değerleri ile yöneticilerin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bakır (2007), çalışmasında ilköğretim okulu yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları araştırmıştır. Malatya ili merkez ilçe sınırlarında görev yapan 35 okul müdürü ve 354 öğretmenin anket verilerinin istatistiki analizleri yapılmıştır. Sonuç olarak yöneticiler kendilerinin “her zaman”; öğretmenler ise yöneticilerinin “çoğu zaman” demokratik tutum ve davranışlar sergilediklerini belirtmiştir. Ayrıca sınıf öğretmenliği branşından olan yöneticiler; matematik, fen ve sosyal bilimler branşından olan yöneticilere göre daha demokratik bulunmuştur.

Özan, Türkoğlu ve Şener (2010), Elazığ il merkezinde yer alan resmi ve özel ilköğretim okulundan 24 tanesinde 408 öğretmenin görüşleriyle okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlarının öğretmen motivasyonuna etkisini araştırmışlardır. Kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre okul yöneticileriyle ilgili görüşleri daha olumludur. Sınıf öğretmenleri, branş öğretmenlerine göre okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranış sergileme düzeylerini daha yüksek bulmuşlardır.

Özdemir (2012), ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılığıyla ilişkisini araştırdığı çalışmasına İstanbul ili Sancaktepe, Çekmeköy ilçelerinden farklı sosyo-ekonomik özellikteki 13 ilköğretim okulunu dahil etmiştir. Bu okullarda görevli 315 öğretmenin anket verileri analiz edilmiştir. Araştırma sonunda, ilköğretim okulu müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumlarıyla öğretmenlerin öğrenim düzeyi, branşı ve mezun olduğu fakülte açısından anlamlı bir fark yoktur. Cinsiyet değişkenine göre ise erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre okul müdürlerini daha demokratik algılamaktadırlar. Ayrıca öğretmenlerin örgüte olan bağlılıkları ile okul müdürlerinin demokratik tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Glmek (2012), yaptığı araştırmada ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre yönetimi daha demokratik algılamaktadırlar. Mesleki kıdemi 21 yıl üzeri olanlar ile ön lisans mezunu olan öğretmenler diğerlerine göre okul yöneticilerini daha demokratik bulmuşlardır. Bu araştırmanın örneklemini İstanbul ili Zeytinburnu ilçesindeki resmi ve özel ilköğretim okullarında çalışan 25 okuldaki 544 öğretmen oluşturmuştur.

Arslan (2012), çalışmasında ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarının öğretmen motivasyonu ve öğrenci başarısına pozitif yönde bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmaya Gaziantep il merkezindeki 26 ilköğretim okulunda görev yapan 534 öğretmen alınmıştır. Öğretmenin motivasyonu arttıkça öğrenci başarısının da artma eğilimi göstereceği belirlenmiştir. Okul yöneticisinin demokratik tutum ve davranışlarının öğretmenin okula bakış açısı, örgütsel ortam, yönetim ve değerlendirme motivasyon alt boyutlarıyla arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm; araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesini içermektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, öğretmen algıları açısından ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratiklik düzeylerini belirlemeye yöneliktir. Araştırmada betimsel nitelikli genel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Betimsel araştırmalarda araştırılacak konuya ilişkin temel soru “nedir?” sorusudur. Karasar (2005), tarama modelini geçmişte ya da şu an var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan, araştırılmak istenen durumu koşullara etki etmeden kendi koşulları içinde tanımlamaya çalışan araştırma yaklaşımı olarak tanımlar.

Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek ve tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre örneklemin daha büyük olduğu araştırmalardır (Büyüköztürk, vd., 2014).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015 yılı istatistik verilerinde(istmem.com) yer alan bilgiler ışığında, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı İstanbul ili Ataşehir ilçesindeki resmi ilk ve ortaokullarda görev yapan 1872 öğretmen oluşturmuştur. Bu evrenden tesadüfi örnekleme yöntemiyle öğretmenler seçilmiştir. Örneklemin oluşturulmasında Uma Sekeran (1992)'ın toplam sayıdan örneklem büyüklüğünün belirlendiği tablosundan(Tablo 3.1.) faydalanılmıştır.

Tablo 3.1. Toplam Sayıdan Örneklem Büyüklüğünü Belirlemek İçin Tablo

<i>N</i>	<i>S</i>	<i>N</i>	<i>S</i>	<i>N</i>	<i>S</i>
10	10	220	140	1200	291
15	14	230	144	1300	297
20	19	240	148	1400	302
25	24	250	152	1500	306
30	28	260	155	1600	310
35	32	270	159	1700	313
40	36	280	162	1800	317
45	40	290	165	1900	320
50	44	300	169	2000	322
55	48	320	175	2200	327
60	52	340	181	2400	331
65	56	360	186	2600	335
65	59	380	191	2800	338
70	63	400	196	3000	341
80	66	420	201	3500	346
85	70	440	205	4000	351
90	73	460	210	4500	354
95	76	480	214	5000	357
100	80	500	217	6000	361
110	86	550	226	7000	364
120	92	600	234	8000	367
130	97	650	242	9000	368
140	103	700	248	10000	370
150	108	750	254	15000	375
160	113	800	260	20000	377
170	118	850	265	30000	379
180	123	900	269	40000	380
190	127	950	274	50000	381
200	132	1000	278	75000	382
210	136	1100	285	1000000	384

Farklı sosyoekonomik özelliklere sahip rastgele seçilen 18 okulda anketleri dolduran 339 örneklem grubundan hatalı dolduran 20 kişinin anketi araştırmaya dâhil edilmemiştir. Böylece 319 öğretmenden oluşan bir örneklem grubunun anket verileri incelenmiştir.

Tablo 3.2. İstanbul ili Ataşehir ilçesi Örneklem Grubuna Giren Okullar ve Öğretmenlerin Doldurduğu Anket Sayıları

Okul Adı	Anket Sayısı
1 Mustafa Öncel Ortaokulu	14
2 Mustafa Öncel İlkokulu	18
3 Kayışdağı Arifpaşa İlkokulu	28
4 Kayışdağı Arifpaşa Ortaokulu	9
5 Celal Yardımcı Ortaokulu	18
6 Lemanana İmamhatip Ortaokulu	20
7 Kadriye Faik Koparan İlkokulu	21
8 Sait Cordan Ortaokulu	20
9 Hasan Leyli Ortaokulu	16
10 Akşemsettin İlkokulu	20
11 Kemal Berkatan Ortaokulu	21
12 Mustafa Zeki Demir Ortaokulu	18
13 Sare Selahattin Uzal İlk ve Ortaokulu	30
14 Hasan Leyli İlkokulu	28
15 Sakarya İlkokulu	22
16 Duriye Nuriye Endürüst İmamhatip Ortaokulu	9
17 Duriye Nuriye Endürüst Ortaokulu	17
18 Ata İlkokulu	10
Toplam	339

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Zencirci (2003) tarafından geliştirilen “Demokratik Eğilimler Ölçeği” ve “Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Anketi” ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ölçeklerle ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından öğretmenlerin cinsiyet, kıdem, görev, eğitim düzeyi ve mezun olunan yükseköğretim kurumu durumları hakkında bilgi toplamak amacıyla geliştirilmiştir.

3.3.2. Demokratik Eğilimler Ölçeği

Demokratik Eğilimler Ölçeği, Zencirci (2003) tarafından geliştirilmiş olup 18 maddeden ve iki boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçekle otokratik ve demokratik eğilimleri olan katılımcılar birbirinden ayırt edilmektedir. 1,4,5,8,12,13,15 ve 17. maddeler otokratik; 2,3,6,7,9,10,11,14,16 ve 18. maddeler demokratikliği ölçer. Ölçeği oluşturan maddelerin ifade ettiği her bir nitelik düzeyi beşli likert tipi bir skala yardımıyla ve Tamamen Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kısmen Katılıyorum (3), Katılmıyorum (2) ve Hiç Katılmıyorum (1) seçenekleriyle değerlendirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık düzeyi Zencirci(2003) tarafından Cronbach Alpha değeri 0.72 olarak hesaplanmıştır ve betimsel değerleri (Tablo 3.3.) çizelge haline getirilmiştir.

Tablo 3.3. Demokratik Eğilimler Ölçeğine Ait Betimsel Değerler

	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Medyan	Ranj	En düşük puan	En yüksek puan	<i>r</i>
Faktör-1	10	42.36	5.40	43.00	27.00	23.00	50.00	.055 > .05
Faktör-2	8	25.59	5.53	26.00	30.00	10.00	40.00	

3.3.3. Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Ölçeği

Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Anketi, Zencirci (2003) tarafından geliştirilmiş, 24 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeği oluşturan maddelerin ifade ettiği her bir nitelik düzeyi beşli likert tipi bir cevap ölçeği yardımıyla ve Her zaman (5), Çoğu zaman (4), Bazen (3), Nadiren (2) ve Hiçbir zaman (1) seçenekleriyle değerlendirilmiştir. Zencirci(2003) tarafından, ölçeğin iç tutarlılık düzeyi Cronbach Alpha değeri 0.95 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Ölçme aracı olan anketle(Ek-2) ilgili gerekli izinler(Ek-1) alındıktan sonra araştırmacı tarafından okullara gidilerek öğretmenlere araştırmayla ilgili bilgi verilmiştir. Sonrasında anketler katılımcılara dağıtılmış ve araştırmacı tarafından geri toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Anketle toplanan verilerin analiz edilebilmesi için veriler kodlanarak SPSS 15.0 programına girilmiştir.

Demokratik eğilimleri ölçen anketten her bir katılımcının aldığı puanlar aritmetik ortalaması 0.00 ve standart sapması 1.00 olacak şekilde bir dönüştürülmüştür. Bu da standart (birim) normal dağılım elde edilmesini sağlamıştır. Bu dağılım ve standart puanlar istatistiksel işlemlerde ve karşılaştırmalarda kolaylık sağlamaktadır. Standart (birim) normal dağılım elde etmek için $z = \frac{x - \bar{x}}{s}$ formülü kullanılmıştır. Daha sonra elde edilen bu puanlar, ortalaması 50 ve standart sapması 10 olan bir dağılım puanına dönüştürülmüştür. Puanlar, $T = 10z + 50$ formülüyle doğrusal dönüşüme tabi tutulmuştur. (Zencirci, 2003).

Katılımcılardan “Demokratik Eğilimler” ölçeğinden 0.00-49.99 arasında puan alanlar otokratik eğilimliler; 50.00-100.00 arasında puan alan katılımcılar ise demokratik eğilimliler olarak kodlanarak analiz yapılmıştır. Bununla birlikte farklı eğilime sahip öğretmenlerin görüşlerine göre yönetimin demokratiklik düzeyi saptanmıştır.

Anketin birinci bölümünde yer alan kişisel özelliklerin her biri için yüzde (%) ve frekans (n) dağılımları çıkartılmıştır. Anketin ikinci bölümünde 18 maddenin ve üçüncü bölümünde 24 maddenin her biri için değişkenler açısından frekans dağılımları, ortalamaları, toplam ortalama puanları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Bunlara ek olarak, bağımsız değişkenlere ait puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara varılıp varılmadığını anlamak için “t testi”, Kruskal Wallis-H testi ve Mann Whitney –U testi yapılmıştır. Karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Üçüncü bölümde, “Yönetimin Demokratiklik Düzeyi” anket maddelerinin hepsi (24) pozitif yönlü olduğu için puanlamada dönüştürme işlemine gidilmemiştir. Anketteki beşli likert tipi aralık sınırları hesaplanırken seçenek sayısı 5 olduğundan aralık sayısı 4, aralık katsayısı ise 0,80 olarak tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre

yönetimin demokratikliği ile ilgili her madde Tablo 3.4.’teki puan aralıkları dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Tablo 3.4. Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Ölçeğindeki Derecelendirme Seçeneklerinin Puanlara Göre Dağılımı

Seçenekler	Puanlar	Puan Aralığı
Hiçbir zaman	1	1.00-1.79
Nadiren	2	1.80-2.59
Bazen	3	2.60-3.39
Çoğu zaman	4	3.40-4.19
Her zaman	5	4.20-5.00

“Yönetimin Demokratiklik Düzeyi” anketinde toplam 24 test maddesi vardır. Bu testten elde edilebilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 120($24 \times 5 = 120$) olur. Yapılan işlemle 19.2 birimlik aralıklar ($120 - 24 = 96 / 5 = 19.2$) olduğu hesaplanmıştır. Bu aralıklar (Tablo 3.4.) ışığında öğretmen algıları açısından yönetimin demokratiklik düzeyi puanlara göre yorumlanmıştır.

Tablo 3.5. Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Ölçeğinin Yorumlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları

Puan Aralığı	Değerlendirme
24.00-43.19	Hiçbir zaman
43.20-62.39	Nadiren
62.40-81.59	Bazen
81.60-100.79	Çoğu zaman
100.80-120.00	Her zaman

Tablo 3.6. Ölçeklere Ait Cronbach's Alpha Değerleri

Ölçekler	Cronbach's Alpha	<i>N</i> of Items
Öğretmenlerin Demokratik Eğilimleri	0,518	18
Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyi	0,934	24

Tablo 3.6.'da görüldüğü üzere ölçeklere ait güvenirlik katsayısı incelendiğinde, Öğretmenlerin Demokratik Eğilimleri ölçeğine ait Cronbach's Alpha değerlerinin 0,518 olduğu görülmektedir. Bu değer ölçeğinin güvenirlik düzeyinin orta seviyede olduğunu göstermektedir ($0,40 < \text{Cronbach's Alpha} < 0,60$).

Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyi ölçeğine ait Cronbach's Alpha değerlerinin 0,934 olduğu görülmektedir. Bu değer ölçeğinin güvenirlik düzeyinin yüksek seviyede olduğunu göstermektedir ($0,80 < \text{Cronbach's Alpha} < 1,0$).

BÖLÜM IV

BULGU VE YORUMLAR

4.1. Grubun Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerini betimleyici frekans ve yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Kadın	236	74,0
Erkek	83	26,0
Toplam	319	100
Görev	<i>f</i>	%
Branş öğretmeni	170	53,3
Sınıf öğretmeni	149	46,7
Toplam	319	100
Mesleki Kıdem	<i>f</i>	%
Bir yıldan az	16	5,0
1-5 yıl	63	19,7
6-10 yıl	60	18,8
11 yıl ve üzeri	180	56,4
Toplam	319	100
Eğitim Düzeyi	<i>f</i>	%
Lisans	281	88,1
Yüksek lisans	29	9,1
Diğer	9	2,8
Toplam	319	100
Mezun Olunan Yükseköğretim Kurumu	<i>f</i>	%
Eğitim Enstitüsü	14	4,4
Eğitim Fakültesi	206	64,6
Fen-Edebiyat Fakültesi	58	18,2
Diğer	41	12,9
Toplam	319	100

Tablo 4.1.' deki bulgulara göre örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin 236'sı(%74) kadın, 83'ü(%26) erkektir. Öğretmenlerin 170'i(%53,3) branş öğretmeni, 149'u(%46,7) sınıf öğretmenidir.

Öğretmenlerin 16'sı(%5) bir yıldan az, 63'ü(%19,7) 1-5 yıl, 60'ı(%18,8) 6-10 yıl, 180'i(%56,4) 11 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin 281'i(%88,1) lisans, 29'u(%9,1) yüksek lisans, 9'u(%2,8) diğer eğitim düzeyindedir. Öğretmenlerden 14'ü (%4,4) eğitim enstitüsünden, 206'sı (%64,6) eğitim fakültesinden, 58'i (%18,2) fen edebiyat fakültesinden, 41'i(%12,9) diğer yükseköğretim kurumundan mezun olmuştur.

4.2. Grubun Demokratik Eğilimlerinin Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular

Bu başlık altında örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için incelenmiş, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 4.2.Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Öğretmenlerin Demokratik Eğilimleri	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	p
Otokratik	Kadın	236	19,75	4,32	0,70	,480
	Erkek	83	20,13	4,20		
	Toplam	319				
Demokratik	Kadın	236	42,29	4,59	2,15	,032*
	Erkek	83	40,96	5,38		
	Toplam	319				

* $p < ,05$

Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere öğretmenlerin demokratik eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda; demokratik eğilim alt boyutunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t = 2,15$; $p < ,05$). Kadın öğretmenlerin ortalaması erkek öğretmenlerin ortalamasından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Bu bulgular

kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha demokratik eğilimli olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin demokratik eğilimi alt boyutlarından, otokratik eğilimlerde öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$). Kadın ve erkek öğretmenlerin otokratik eğilimleri benzerlik göstermiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Öğretmenlerin Demokratik Eğilimleri	Mesleki Kıdem	N	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	df	χ^2	p
Otokratik	Bir yıldan az	16	168,25	3	2,33	,505
	1-5 yıl	63	153,21			
	6-10 yıl	60	147,35			
	11 yıl ve üzeri	180	165,86			
	Toplam	319				
Demokratik	Bir yıldan az	16	109,44	3	7,55	,056
	1-5 yıl	63	146,51			
	6-10 yıl	60	168,36			
	11 yıl ve üzeri	180	166,43			
	Toplam	319				

Tablo 4.3.'te görüldüğü üzere öğretmenlerin demokratik eğilimi ölçeği alt boyutlarından, otokratik ve demokratik eğilimlerinin mesleki kıdem değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda gruplardaki farklılık, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerinin Görev Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t testi Sonuçları

Öğretmenlerin Demokratik Eğilimleri	Görevleri	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Otokratik	Branş öğretmeni	170	19,84	4,53	0,02	,982
	Sınıf öğretmeni	149	19,85	4,00		
	Toplam	319				
Demokratik	Branş öğretmeni	170	42,10	4,56	0,61	,538
	Sınıf öğretmeni	149	41,77	5,15		
	Toplam	319				

Tablo 4.4.'te görüldüğü üzere öğretmenlerin demokratik eğilim alt boyutlarından, otokratik ve demokratik eğilimlerinin görev değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Öğretmenlerin Demokratik Eğilimleri	Eğitim Düzeyi	<i>N</i>	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	<i>df</i>	χ^2	<i>p</i>
Otokratik	Lisans	281	158,98	2	3,94	,139
	Yüksek lisans	29	151,62			
	Diğer	9	218,72			
	Toplam	319				
Demokratik	Lisans	281	162,42	2	1,79	,408
	Yüksek lisans	29	145,52			
	Diğer	9	131,17			
	Toplam	319				

Tablo 4.5.'te görüldüğü üzere öğretmenlerin demokratik eğilim ölçeği alt boyutlarından, otokratik ve demokratik eğilimlerinin eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi

sonucunda eğitim düzeyine göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$). Öğretmenlerin demokratik değerleri eğitim düzeyine göre bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine İlişkin Görüşlerinin Mezun Okunan Yüksek Öğretim Kurumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Öğretmenlerin Demokratik Eğilimleri	Mezun Olunan Kurum	<i>N</i>	$\bar{x}_{\text{sıra}}$	df	χ^2	<i>p</i>
Otokratik	Eğitim Enstitüsü	14	186,93	3	5,71	,126
	Eğitim Fakültesi	206	151,75			
	Fen-Edebiyat Fakültesi	58	166,59			
	Diğer	41	182,96			
	Toplam	319				
Demokratik	Eğitim Enstitüsü	14	152,54	3	1,36	,715
	Eğitim Fakültesi	206	162,27			
	Fen-Edebiyat Fakültesi	58	164,07			
	Diğer	41	145,40			
	Toplam	319				

Tablo 4.6.'da görüldüğü üzere öğretmenlerin demokratik eğilim ölçeği alt boyutlarından, otokratik ve demokratik eğilimlerinin mezun olunan yükseköğretim kurumu değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

4.3. Grubun Yönetimin Demokratik Tutum Düzeyi Anket Puanlarının Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular

Bu başlık altında öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin görüşlerinin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 4.7. Öğretmenlerin Yönetimin Demokratiklik Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Önermeler		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman	X̄	SS
Yönetim, okul kurallarını ilgililerin (öğretmen, diğer personel ve öğrenciler) görüşlerini alarak oluşturur.	f	11	34	91	124	59	3,58	1,018
	%	3,4	10,7	28,5	38,9	18,5		
Öğretmenin ders yükü, yönetici ve öğretmenle birlikte kararlaştırılır.	f	27	42	98	106	46	3,32	1,132
	%	8,5	13,2	30,7	33,2	14,4		
Haftalık ders dağılımları yönetici ve öğretmenlerle birlikte kararlaştırılır.	f	23	56	75	110	55	3,37	1,169
	%	7,2	17,6	23,5	34,5	17,2		
Hizmet-içi eğitim etkinliklerine kimlerin katılacağına zümre öğretmenleri ve okul yöneticileri birlikte kararlaştırır.	f	50	52	70	115	32	3,08	1,245
	%	15,7	16,3	21,9	36,1	10		
Okul kütüphanesine alınacak kitaplar, öğrencilerin görüşleri de dikkate alınarak, zümre öğretmenleri ve yöneticiler tarafından kararlaştırılır.	f	43	56	74	112	34	3,12	1,218
	%	13,5	17,6	23,2	35,1	10,7		
Öğrencilerin sınıflara dağılımını yönetici ve öğretmenler birlikte kararlaştırır.	f	62	46	79	96	36	2,99	1,296
	%	19,4	14,4	24,8	30,1	11,3		
Okulda yürütülecek eğitsel kol etkinlikleri, öğrenci görüşleri de alınarak yönetici ve öğretmenlerle birlikte planlanır.	f	29	44	79	135	32	3,30	1,112
	%	9,1	13,8	24,8	42,3	10		
Ders araç-gereçlerinin kullanımı, öğretmenlerin görüşleri dikkate alınarak planlanır.	f	30	35	73	141	40	3,39	1,13
	%	9,4	11	22,9	44,2	12,5		
Okulun parasal kaynaklarının planlamasında öğretmen, öğrenci, diğer personel ve velilerin kendileriyle ilgili konularda görüşleri dikkate alınır.	f	53	60	88	91	27	2,93	1,215
	%	16,6	18,8	27,6	28,5	8,5		
Öğretimle ilgili konulardaki değişiklikler, zümre öğretmenlerinin önerileri doğrultusunda yöneticilerle birlikte planlanır.	f	25	50	80	128	36	3,31	1,108
	%	7,8	15,7	25,1	40,1	11,3		
Okulun çalışma takvimi, yönetici ve öğretmenlerin katılımı ile planlanır.	f	59	43	64	112	41	3,10	1,317
	%	18,5	13,5	20,1	35,1	12,9		
Şubelerin öğretmenlere dağılımı, öğretmenler kurulunda yönetici ve öğretmenlerle birlikte planlanır.	f	34	50	66	124	45	3,30	1,204
	%	10,7	15,7	20,7	38,9	14,1		
Okulda öğretmenlerin de içinde yer alacağı çalışma gruplarının belirlenmesinde yönetim, öğretmenlerin görüşlerini dikkate alır.	f	14	31	85	144	45	3,55	0,995
	%	4,4	9,7	26,6	45,1	14,1		
Okulda öğretmen ve yönetici arasında karşılıklı anlayışa dayalı iletişim vardır.	f	3	23	68	136	89	3,89	0,925
	%	0,9	7,2	21,3	42,6	27,9		
Okulda işlerin hızlandırılması için yönetim, iletişimi kolaylaştıracak önlemleri alır.	f	5	28	72	136	78	3,80	0,961
	%	1,6	8,8	22,6	42,6	24,5		
Öğretmenler kurulunda herkesin görüş ve önerilerini sunmasına özen gösterilir.	f	6	18	51	126	118	4,04	0,962
	%	1,9	5,6	16	39,5	37		
Okul yönetimi, öğretmen, diğer personel, öğrenci ve velinin gereksinim duyduğu bilgileri sağlar.	f	6	20	82	145	66	3,77	0,913
	%	1,9	6,3	25,7	45,5	20,7		
Yönetim, mesleki yenileşmeleri paylaşmaları için öğretmenleri işbirliğine yöneltir.	f	10	32	91	143	43	3,55	0,953
	%	3,1	10	28,5	44,8	13,5		
Okul yönetimi öğretmenleri, ilgilerini çekebilecek değişik eğitsel etkinlikler için yönlendirir.	f	20	54	121	89	35	3,20	1,049
	%	6,3	16,9	37,9	27,9	11		
Yönetim başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerini dikkate alır.	f	73	65	93	67	21	2,68	1,223
	%	22,9	20,4	29,2	21	6,6		
Öğretmen ve diğer personel, çalışmalarını dikkate alınarak ödüllendirilir.	f	67	64	92	74	22	2,75	1,221
	%	21	20,1	28,8	23,2	6,9		
Öğretmen ve diğer personelin performans değerlendirme ölçütleri yönetici tarafından kendilerine açıklanır.	f	84	57	85	64	29	2,68	1,303
	%	26,3	17,9	26,6	20,1	9,1		
Öğretmenin performans değerlendirmesinde, kendilerinin ve öğrencilerinin görüşleri yönetim tarafından dikkate alınır.	f	82	36	96	82	23	2,77	1,281
	%	25,7	11,3	30,1	25,7	7,2		
Öğretmen ve diğer personelin değerlendirme sonuçları, yönetim tarafından kendilerine açıklanır.	f	75	56	77	76	35	2,81	1,328
	%	23,5	17,6	24,1	23,8	11,0		
Yönetimin Demokratiklik Düzeyi Algısı Ortalaması							3,26	

Tablo 4.7.'de görüldüğü üzere yönetimin demokratiklik düzeyiyle ilgili önermelere ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamaları 2.60-3.39 ve 3.40-4.19 puan aralıklarında seyretmektedir. Öğretmenlerin yönetimin demokratiklik düzeyi algısının orta düzeyde (Genel Ortalama =3,26) olduğu anlaşılmaktadır. Yönetimin demokratiklik düzeyine ait madde ortalamaları incelendiğinde “Öğretmenler kurulunda herkesin görüş ve önerilerini sunmasına özen gösterilir.” önermesi 4,04 oranla en yüksek ortalamaya sahip olarak öğretmenlerin “çoğu zaman” görüş ve önerilerini ifade edebildiklerini ortaya koymaktadır. “Yönetim başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerini dikkate alır.” ve “Öğretmen ve diğer personelin performans değerlendirme ölçütleri yönetici tarafından kendilerine açıklanır.” önermeleri 2.68 oranla en düşük ortalamaya sahiptirler. Bu da ödüllendirme veya performans değerlendirme ile ilgili kararlara öğretmenlerin “bazen” katılabildiklerini göstermektedir. Öğretmenlerin yönetimin demokratiklik düzeyi ölçeğiyle ilgili görüşlerinin genel ortalaması (3,26) okul yönetiminin “bazen” demokratik olduğunun algılandığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.8. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	p
Demokratik Tutum Düzeyi	Kadın	236	77,66	236	1,14	,252
	Erkek	83	80,19	83		
	Toplam	319				

Tablo 4.8.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin; ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri ilgili görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi analizi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,14$; $p>,05$). Erkek ve kadın öğretmenlerin ölçekten 62.40-81.59 aralığında puan ortalamasına sahip olmaları da yönetimi bazen demokratik bulduklarını göstermektedir.

Tablo 4.9. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri

Puan	Mesleki Kıdem	N	\bar{x}	ss
Demokratik Tutum Düzeyi	Bir yıldan az ⁽¹⁾	16	90,38	14,12
	1-5 yıl ⁽²⁾	63	82,65	16,43
	6-10 yıl ⁽³⁾	60	78,30	16,51
	11 yıl ve üzeri ⁽⁴⁾	180	75,74	17,48
	Toplam	319		

Tablo 4.9.'da görüldüğü üzere okul yöneticilerinin öğretmenlerce algılanan demokratik tutum düzeyleri incelendiğinde mesleki kıdemi bir yıldan daha az olan öğretmenler ($\bar{x} = 90,38$) okul yöneticilerini “çoğu zaman” demokratik bulurken daha fazla mesleki kıdeme sahip olanlar “bazen” demokratik bulmuşlardır.

Tablo 4.10. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Mesleki Kıdem	N	$\bar{x}_{sıra}$	df	χ^2	p	Fark
Demokratik Tutum Düzeyi	Bir yıldan az ⁽¹⁾	16	225,78	3	16,66	,001	
	1-5 yıl ⁽²⁾	63	183,21				1-3
	6-10 yıl ⁽³⁾	60	161,95				1-4
	11 yıl ve üzeri ⁽⁴⁾	180	145,38				2-4
	Toplam	319					

Tablo 4.10.'da görüldüğü üzere öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur ($\chi^2= 16,66$; $p<,05$). Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerine ilişkin görüşlerinde gruplardaki farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda mesleki kıdemi bir yıldan az olanların, mesleki kıdemi 6-10 yıl arasında olanlara göre; mesleki kıdemi bir yıldan az olanların, mesleki kıdemi 11 yıl ve üzeri olanlara göre; mesleki kıdemi 1-5 yıl arasında olanların, mesleki kıdemi 11 yıl ve üzeri olanlara göre okul yönetimini daha demokratik buldukları sonucu çıkmıştır. Diğer gruplar sıralama ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.11. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Görev Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Görev	N	\bar{x}	ss	t	p
Demokratik Tutum Düzeyi	Branş Öğretmeni	170	79,83	17,04	1,66	,096
	Sınıf Öğretmeni	149	76,60	17,50		
	Toplam	319				

Tablo 4.11.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri ilgili görüşlerinin görevlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t= 1,66$; $p>,05$). Buna göre sınıf ve branş öğretmenleri yönetimin demokratikliğiyle ilgili benzer görüşlere sahiptir. Hem sınıf hem de branş öğretmenlerinin ölçekten aldıkları puan ortalamaları 62.40-81.59 aralığındadır. Bu aralıkta yer alması da okul yönetiminin "bazen" demokratik olduğu görüşünde olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.12. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri

Puan	Eğitim Düzeyi	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
Demokratik Tutum Düzeyi	Lisans	281	78,35	17,58
	Yüksek lisans	29	76,86	19,29
	Diğer	9	82,22	11,28
	Toplam	319		

Tablo 4.12.'de görüldüğü üzere öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşlerinde eğitim düzeyi lisans ($\bar{x}=78,35$) ve yüksek lisans ($\bar{x}=76,86$) olanlar okul yönetiminin "bazen" demokratik olduğunu düşünürken diğer ($\bar{x}=82,22$) olanlar yönetimin "çoğu zaman" demokratik olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 4.13. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Eğitim Düzeyi	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	df	χ^2	<i>p</i>
Demokratik Tutum Düzeyi	Lisans	281	160,48			
	Yüksek lisans	29	148,00	2	1,09	,579
	Diğer	9	183,72			
	Toplam	319				

Tablo 4.13.'te görüldüğü üzere öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyi ile ilgili görüşlerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2= 1,09$; $p>,05$). Bu bulguya göre öğretmenlerin eğitim düzeyleri görüşlerinde bir farklılık yaratmamıştır.

Tablo 4.14. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Kurumu Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri

Puan	Mezun Olunan Kurum	N	\bar{x}	ss
Demokratik Tutum Düzeyi	Eğitim Enstitüsü ⁽¹⁾	14	77,21	18,14
	Eğitim Fakültesi ⁽²⁾	206	76,35	17,75
	Fen-Edebiyat Fakültesi ⁽³⁾	58	81,12	15,83
	Diğer ⁽⁴⁾	41	84,61	15,15
	Toplam	319		

Tablo 4.14.'te görüldüğü üzere öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşlerinde mezun oldukları yükseköğretim kurumu eğitim enstitüsü ($\bar{x}= 77,21$), eğitim fakültesi ($\bar{x}= 76,35$), fen edebiyat fakültesi ($\bar{x}= 81,12$) olanlar yönetimi "bazen" demokratik bulurken; diğer ($\bar{x}=84,61$) yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar yönetimi "çoğu zaman" demokratik bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.15. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Kurumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Mezun Olunan Kurum	N	$\bar{x}_{sıra}$	df	χ^2	p	Fark
Demokratik Tutum Düzeyi	Eğitim Enstitüsü ⁽¹⁾	14	161,57	3	10,95	,012*	2-4
	Eğitim Fakültesi ⁽²⁾	206	148,64				
	Fen-Edebiyat Fakültesi ⁽³⁾	58	174,08				
	Diğer ⁽⁴⁾	41	196,63				
	Toplam	319					

*p<,05

Tablo 4.15.'te görüldüğü üzere öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerinin mezun olunan yükseköğretim kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda, öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri ile ilgili görüşleri mezun olunan yükseköğretim kurumuna göre gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 10,95$; $p<,05$). Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerine ilişkin görüşlerindeki farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda mezun olunan yükseköğretim kurumu diğer olanların, mezun olunan yükseköğretim kurumu eğitim fakültesi olanlara göre okul yönetimini daha demokratik buldukları tespit edilmiştir. Diğer grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.16. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine Göre Tanımlayıcı İstatistikleri

Puan	Eğilimler	N	\bar{x}	ss
Demokratik Tutum Düzeyi	Otokratik	4	62,75	19,65
	Demokratik	315	78,52	17,22
	Toplam	319		

Tablo 4.16. 'da görüldüğü üzere öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutumlarına ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin demokratik eğilimlerine bakıldığında otokratik ($\bar{x}=62,75$) eğilimde ve demokratik ($\bar{x}= 78,52$) eğilimde olan öğretmenlerin yönetimi "bazen" demokratik buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Otokratik öğretmen sayısının bu örneklem grubunda sadece 4 kişi olması genellenebilirliği olumsuz etkilemektedir.

Tablo 4.17. Öğretmenlerin İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutum Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Eğilimler	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	<i>U</i>	<i>p</i>
Demokratik Tutum Düzeyi	Otokratik	4	84,50	328,0	,990
	Demokratik	315	160,96		
	Toplam	319			

Tablo 4.17.'de görüldüğü üzere öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri ilgili görüşlerinin demokratik eğilimlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda gruplar arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Demokratik eğilimler ölçeği analizleri neticesinde sadece 4 kişinin otokratik eğilimlere, diğer 315 kişininse demokratik eğilimlere sahip öğretmenler olduğu sonucu çıkmıştır. Zencirci (2003)'nin araştırmasında otokratik ve demokratik eğilimli kişi sayıları birbirine yakındır. Otokratik öğretmen sayısının azlığı demokratik tutum düzeyinin demokratik eğilimlere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymakta çok yeterli görülmemektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışmalar

Araştırmayla elde edilen veriler araştırmanın amacı doğrultusunda ele alınmıştır. Araştırma sonuçları alt problemlerle aynı sıralamada sunulurken daha önce yapılmış olan başka araştırmaların da konuyla ilgili sonuçları da bu kısımda verilmiştir.

5.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Örneklem grubunu oluşturan 319 öğretmenin 236'sı(%74) kadın, 83'ü(%26) erkektir. Bu da kadın katılımcıların yoğun olduğu bir örneklem grubu olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 170'i(%53,3) branş öğretmeni, 149'u(%46,7) sınıf öğretmenidir. Branş öğretmenlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin 16'sı(%5) bir yıldan az, 63'ü(%19,7) 1-5 yıl, 60'ı(%18,8) 6-10 yıl, 180'i(%56,4) 11 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu 11 yıl ve üzeri tecrübeli öğretmenlerdir. 1-5 yıl mesleki kıdemi olan ve 6-10 yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerin katılımı neredeyse aynıyken bir yıldan az çalışma süresi olan öğretmenler örneklem grubunun sadece %5'lik bölümünü oluşturmuşlardır.

Öğretmenlerin 281'i(%88,1) lisans, 29'u(%9,1) yüksek lisans, 9'u(%2,8) diğer eğitim düzeyindedir. Bu da göstermektedir ki araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans mezuniyetine sahiptir.

Öğretmenlerden 14'ü (%4,4) eğitim enstitüsünden, 206'sı (%64,6) eğitim fakültesinden, 58'i (%18,2) fen edebiyat fakültesinden, 41'i(%12,9) diğer yükseköğretim kurumundan mezun olmuştur. Araştırmaya katılmış olan öğretmenler çoğunlukla eğitim fakültesi mezunlardır.

5.1.2. Öğretmenlerin Demokratik Eğilimlerine İlişkin Sonuçlar

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin demokratik eğilimleri çeşitli özellikleri açısından incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre daha demokratik eğilimli oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin demokratik eğilimi alt boyutlarından, otokratik eğilimlerinde öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Zencirci (2003) konuyla ilgili araştırmasında sınıf öğretmenleri arasında bir fark bulmazken; branş öğretmenleri arasında kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre daha demokratik eğilimli olduklarını tespit etmiştir.

Demokratik eğilimler ölçeği alt boyutlarından öğretmenlerin demokratik eğilimleri; mesleki kıdemleri arttıkça artış göstermiştir. 6-10 yıl ve 11 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler diğerlerinden daha fazla demokratik eğilimli kişilik özelliğine sahip çıkmışlardır. Otokratik eğilimlerinde ise öğretmenlerden mesleki kıdemleri bir yıldan az olanların daha fazla otokratik eğilime sahip oldukları sonucu çıkmıştır. Yine de gruplar arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmemiştir. Öğretmenlerin branş ve sınıf öğretmeni olmalarına göre ise otokratik ve demokratik eğilimlerinde bir farklılık görülmemiştir. Zencirci(2003) branş ve sınıf öğretmenlerin demokratik eğilimlerini ayrı ayrı analiz etmiş. Branş öğretmenlerinde bu araştırmanın tersi şeklinde mesleki kıdem arttıkça demokratik eğilimlerin derecesinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Sınıf öğretmenlerinde ise mesleki kıdem açısından demokratik eğilimlerde bir anlamlı farklılık çıkmamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeyine göre demokratik ve otokratik eğilimleri incelenmiştir. Lisans ve yüksek lisans mezunu olan öğretmenler diğer eğitim düzeyine sahip öğretmenlere göre daha fazla demokratik eğilimlere sahiptirler. Eğitim düzeyine göre yapılan analizlerde anlamlı farklılık çıkmamıştır. Öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim kurumuna bakıldığında ise eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi mezunlarının; eğitim enstitüsünden ve diğer yükseköğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlere göre daha fazla demokratik eğilimlere sahip oldukları sonucu çıkmıştır. Analizlerde ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır.

5.1.3.Yönetimin Demokratiklik Düzeyine Yönelik Sonuçlar

Öğretmenlerin, yönetimin demokratiklik düzeyi ölçeğiyle ilgili görüşlerinin genel ortalaması ($\bar{x}=3,26$) okul yönetiminin “bazen” demokratik tutumda olduğunun algılandığını ortaya koymaktadır. Bakır(2007)’ın araştırmasında ise öğretmenler, yöneticilerin okul yönetiminde gösterdikleri tutum ve davranışların “çoğu zaman” ($\bar{x}=3.76$) demokratik olduğu görüşündedirler. Benzer çalışmadan daha düşük düzeyde okul yönetiminin demokratik tutum sergilendiği sonucu örneklem grubunun farklılığıyla ilgili olabilir. Bu da öğretmenlerin her zaman değil, okul yönetimiyle ilgili kararlara bazen katıldıklarını gösterir.

Öğretmenlerin; ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri ilgili görüşlerinde kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Analizlerin sonucunda erkek ve kadın öğretmenlerin okul yönetimini “bazen” demokratik buldukları belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeni yönetimin demokratik tutumuyla ilgili görüşlerde ayırt edici bir özellik değildir. Bu sonuç daha önce Zencirci(2003), Can(2004), Karadağ vd. (2006), Bakır(2007) tarafından yapılan araştırmalarla benzerken; Özdemir (2012) ve Gülmek (2012) tarafından yapılan araştırmalarla ise çelişir. Buna göre erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere kıyasla, yönetimi daha demokratik buldukları tespit edilmiştir. Bu durum örneklem grubunun özelliklerinden kaynaklanabilir.

İlk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleriyle öğretmen görüşlerinin analizinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Mesleki kıdemi bir yıldan daha az olan öğretmenler okul yöneticilerini “çoğu zaman” demokratik bulurken daha fazla mesleki kıdeme sahip olanlar “bazen” demokratik bulmuşlardır. Bunda mesleki kıdemi az olan öğretmenlerin otokratik eğilimlerinin daha yüksek olmasının etkisi olabilir.

Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerine ilişkin görüşlerinde gruptaki farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda mesleki kıdemi bir yıldan az olanların, mesleki kıdemi 6-10 yıl arasında olanlara göre; mesleki kıdemi bir yıldan az olanların, mesleki kıdemi 11 yıl ve üzeri olanlara göre; mesleki kıdemi 1-5 yıl arasında olanların, mesleki kıdemi 11 yıl ve üzeri olanlara göre okul yönetimini daha demokratik buldukları

sonucu çıkmıştır. Diğer gruplar sıralama ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır. Benzer araştırmaların(Zencirci, 2003; Yetek, 2003; Can,2004; Karadağ vd., 2006; Bakır, 2007; Gülmek, 2012) sonuçlarına bakıldığında öğretmenlerin okul yönetiminin demokratikliğiyle ilgili görüşlerinde mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durumda çıkan sonucun farklı olması araştırmaya katılan öğretmenlerin özellikleriyle ilgili olabilir.

Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri ilgili görüşlerinin görevlerine göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre sınıf ve branş öğretmenleri yönetimin demokratikliğiyle ilgili benzer görüşlere sahiptir. Hem sınıf hem de branş öğretmenlerinin ölçekten aldıkları puan ortalamaları 62.40-81.59 aralığındadır. Bu aralıkta yer alması da okul yönetiminin “bazen” demokratik olduğu görüşünde olduklarını ortaya koymaktadır. Zencirci(2003), araştırmasında bu araştırmadaki sonuçtan farklı olarak branş ve sınıf öğretmenlerinin ayrı ayrı analiz ederek cinsiyet değişkeni açısından yönetimin demokratikliğiyle ilgili farklı görüşleri olduğuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşlerinde eğitim düzeyi lisans($\bar{x}=78,35$) ve yüksek lisans($\bar{x}=76,86$) olanlar okul yönetiminin “bazen” demokratik olduğunu düşünürken diğer($\bar{x}=82,22$) olanlar yönetimin “çoğu zaman” demokratik olduğunu düşünmektedirler. Yine de öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyi ile ilgili görüşlerinin eğitim düzeyine göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç daha önce Bakır(2007) ve Özdemir(2012)’in yaptığı araştırmaları destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyine ilişkin görüşlerinde mezun oldukları yükseköğretim kurumu eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi, fen-edebiyat fakültesi olanlar yönetimi “bazen” demokratik bulurken; diğer yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar yönetimi “çoğu zaman” demokratik bulduklarını ifade etmişlerdir. Gruplar arasında mezun olunan yükseköğretim kurumu diğer olanların, mezun olunan yükseköğretim kurumu eğitim fakültesi olanlara göre okul yönetimini daha demokratik buldukları tespit edilmiştir. Diğer grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Özdemir(2012) okul yönetiminin demokratik tutumlarıyla ilgili görüşlerinde öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim

kurumu açısından bir farklılık olmadığını belirlemiştir. Bakır(2007) ise eğitim fakültesi dışında fakültelerden mezunların okul yönetimini daha demokratik buldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu durum eğitim fakültesinden mezun olanların, okul yönetiminin demokratikliğiyle ilgili daha fazla beklentisi olduğunu düşündürebilir.

Öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutumlarına ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin demokratik eğilimlerine bakıldığında otokratik ve demokratik eğilimde olan öğretmenlerin okul yönetimini “bazen” demokratik buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak otokratik eğilimlere sahip öğretmen sayısının bu örneklem grubunda sadece 4 kişi olması genellenebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. İstatiksel olarak da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Zencirci (2003)’nin araştırmasında otokratik ve demokratik eğilimli kişi sayıları birbirine yakındır. Branş öğretmenlerinde demokratik eğilimlerine göre yönetimin demokratiklik düzeyiyle ilgili anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Branş öğretmenleri okul yönetiminin “bazen” demokratik olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinde de istatiksel olarak anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen demokratik eğilimlilere göre “bazen”; otokratik eğilimlilere göre “çoğu zaman” demokratik tutumda olan bir okul yönetimi vardır.

5.2. Öneriler

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin büyük çoğunluğu demokratik eğilime sahip kişilerdir. Demokratik özelliklere sahip öğretmenler, çalışma ortamları olan okulda da demokratik yönetim anlayışına olumlu bakacaklardır. Bunu sağlamak için de yönetimde okul yöneticisi dışında kalan; öğretmenler, öğrenciler, veliler gibi paydaşların kendi alanlarıyla ilgili konularda karar alma süreçlerine katılmaları sağlanmalıdır. Bunun gündelik yapılan işler gibi kolay uygulanabilir olmasının yönetmeliklerle düzenlenmesi mümkün olabilir.

İlk ve ortaokul yöneticilerinin tutumları öğretmenler tarafından “bazen” demokratik olarak algılanmıştır. Bunda öğretmenlerin demokratik eğilimli kişiler olarak yönetimden daha fazla beklentilerinin olması etkili olmuş olabilir. Okul yöneticilerinin seçilmeleri, görevleri, yetkileri, aldıkları hizmet içi eğitimleri okuldaki demokratik yönetim

anlayışını destekleyecek nitelikte olmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, okulda demokratik uygulamaların sürekliliğini sağlayacak bazı değişikliklere gitmesi faydalı olabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça okul yönetimini daha az demokratik buldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin yıllar geçtikçe çalıştıkları kurumla ilgili beklentilerinin arttığı veya değiştiği düşünülebilir. Öğretmenlerin beklentilerinin karşılanması eğitim faaliyetlerine de olumlu yansıtacaktır. Bu sebeple de öğretmenlerin çeşitli yönlerden beklentilerinin araştırılarak karşılanması için çalışmalar yapılması yerinde olacaktır.

Okul; yöneticisi, öğretmeni, öğrencisi, velisi, personelleri ve çevresiyle bir bütündür. Bütün kesimlerin katılımlarının sağlanması ancak demokratik değerlerin benimsendiği bir ortamda mümkün olabilir. Demokrasinin en belirgin özelliği kişilerin kendilerini ilgilendiren konularla ilgili karar alma süreçlerine katılmalarıdır. Bu katılımı sağlayacak olan da görevi itibarıyla okul yöneticisidir. Okul yöneticisinin tüm paydaşları nasıl karara katacağıyla ilgili göreve başlamadan önce yöneticilikle ilgili uygulamalı iyi bir eğitimden geçirilmesi ve göreve başladıktan sonra da geribildirimlerin yapılacağı ortamların oluşturulmasıyla mümkün olabilir. Okul yöneticilerine bir nevi koçluk hizmeti verilmesi yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

AÇEV Aile Katılımı. <http://www.acevokuloncesi.org> Erişim:10.04.2016

Ada, S. Baysal, Z. N. (2012). **Türk Eğitim Sistemi ve Etkili Okul Yönetimi**. Ankara: Pegem Akademi.

Ada, Ş. vd. (2007). **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Aldemir, M. C. (1985). **Örgütler ve Yönetimi**. İzmir: Bilgehan Basımevi.

Arslan, M. C. (2012). İlköğretim Okul Müdürlerinin Demokratik Tutum Ve Davranışlarının Öğretmen Motivasyonu ve Öğrenci Başarısına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Aşukin, N.S. vd. (1979). **Politika Sözlüğü** (Çev. M. Beyhan). İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Ateş, T. (1994). **Demokrasi**. Ankara: Ümit Yayıncılık. 3. baskı.

Başaran, İ. E. (1984). **Yönetime Giriş**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

(1986). "Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir?" Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 19(1-2), 111-116.

(1986). "Öğretmenlerin Yönetime Katılması". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 19(1-2), 117-121.

Bakır, A.A. (2013). Öğretmenlerin Paylaşılan Liderlik ve Örgütsel Bağlılık Algıları Arasındaki İlişkinin Analizi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

(2007). Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranışlar Açısından İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Bilge, C. (2008). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Karara Katılma Ve İş Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişki, Ankara ili Ataşehir ilçesi örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Bursalioğlu, Z. (2000). **Eğitimde Yönetimi Anlamak Sistemi Çözümlemek**. Ankara: Pegem A Yayınları.
- (2002). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2014). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. (2004). “Öğretmen Algılarına Göre Okul Yöneticilerinin Değişim Ve Demokratik Katılımla İlgili Düşünce Ve Davranışları”. Eğitim Araştırma Dergisi, 4(15), 132-142.
- Çapa, M. (1998). “Milli Mücadele Döneminde Milli Egemenlik Düşüncesinin Gelişimi”. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 14(42).
- Çelik, V. (2002). **Okul Kültürü ve Yönetimi**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2006). “Okul Yöneticilerinin Genel Özellikleri ve Yöneticilik Tutumlarıyla İlgili Bir Araştırma”. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(1), 103-118.
- Frank, S. Huddleston, T. (2011). Toplum Yararına Okullar. (Çev. S. Muratlı ve A. B. Hacimirzaoğlu). E-kitap: <http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Toplum%20Yarar%20Okullar.pdf>
- Georgi, V.B. (2011). Toplum Yararına Okullar: Avrupa’da Demokrasi İçin Eğitim. (Çev. S. Muratlı ve A. B. Hacimirzaoğlu). E-kitap: <http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Toplum%20Yarar%20Okullar.pdf>
- Giritli, İ. Sarmaşık, J. (1996). **Anayasa Hukuku**. İstanbul: Der Yayınevi.
- Gölmek, M. N. (2012). İlköğretim Okul Yöneticilerinin Demokratik Tutumları ile Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığı Arasındaki İlişki, Zeytinburnu örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Gümüşeli, A. İ. (2007). Demokratik Okul Yönetimi Modeli. http://www.byclb.com/kobi/egitim_kurumlari/Default.aspx?amID=26&KonuID=119 Erişim:01.04.2016
- Gürkaynak, M. (1989). Demokrasi İçin Eğitim. TED 13. Eğitim Toplantısı. www.ted.org.tr/pdf/ted_demokrasi_icin_egitim_ocr.pdf Erişim: 24.10.2015.
- Hafizoğulları, Z. (1998). ‘‘Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Temel İlkeleri’’. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 14(42).
- Halavuk, F. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yönetim Süreçlerinde Yaşadıkları Sorunlar. Yüksek Lisans Bitirme Projesi. Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hodgetts, R. M. (1997). **Yönetim: Teori, Süreç ve Uygulama**. (ev.: C. etin ve E. C. Mutlu). İstanbul: Der Yayınevi.
- İnan, M. R. (1989). ‘‘Demokrasi Eğitiminde Boyutlar Ve Sorunlar’’. TED 13. Eğitim Toplantısı. www.ted.org.tr/pdf/ted_demokrasi_icin_egitim_ocr.pdf Erişim: 24.03.2016.
- İSTMEM, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Verileri. <http://www.istmem.com/Sayfa/26/Istanbul-II-Milli-Egitim-Mudurlugu-Istatistik-Verileri.aspx> Erişim:01.12.2015
- Kabasakal, K. vd. (2015). ‘‘Lise Öğrencilerinin Demokratik Okul Kültürü Algılarının İncelenmesi’’. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 21(2), 247-270.
- Kalaycıoğlu, E. (1996). ‘‘Bir Siyasal Yönetim Biçimi Olarak Demokrasi’’. Çağdaş Toplum Değerleri. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 11, 131-160.
- Karadağ, E. Baloğlu, N. Yalınkayalar, P. (2006). ‘‘İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Demokratik Tutumları İle Öğretmenlerin Demokratik Değerleri Üzerine İlişkisel Bir Araştırma’’. Değerler Eğitimi Dergisi, 4(12), 65-82.

- Karasar, N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Kaya, A. Balay, R. Tımaz, S. (2014). ‘‘Yönetici ve Öğretmenlerin Yönetimsel Etkililik ve Örgütsel Bağlılık Algıları Arasındaki İlişki’’. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 79-97.
- Kaygısız, A. G. (2012). İlköğretim Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri ve Karara Katılma Durumları Arasındaki İlişki, Kütahya örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kılıç, A. Z. (2015). **Katılımcı Okul Uygulamaları: Eğitimciler İçin El Kitabı**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kışlalı, A. T.(1984). ‘Eski Yunan'da Demokrasi ve Demokratik Düşünce’’. Amme İdaresi Dergisi, 17(1), 63-77.
- (1989). Demokrasi İçin Eğitim: Demokrasi Eğitiminde Öneriler. TED 13. Eğitim Toplantısı. www.ted.org.tr/pdf/ted_demokrasi_icin_egitim_ocr.pdf Erişim: 24.03.2016.
- Koçak, Y. (2002). İlköğretim Okullarında Öğretmen Motivasyonu, Keçiören İlçesi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kongar, E. (1994). **Kültür Üzerine**. İstanbul: Evrim Matbaacılık.
- Kuzu, B. (1992). Demokrasi-Resmi İdeoloji-Sivil Toplum. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 47(1), 335-369.
- Levent, E. ‘‘Demokratik Eğitim’’. www.etemlevent.com Erişim: 22.03.2016.
- Lipson, L. (1984). **Demokratik Uygarlık**, (Çev. H. Güllalp ve T. Alkan). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- MEB (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. Sayı: 1739. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html Erişim: 22.03.2016

- (1991). **Milli Eğitim Sisteminde Demokrasi Eğitimi**. Ankara: MEB Basımevi.
- (2014). Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine İlişkin Yönetmelik. Sayı: 29026. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/egikuryon_1/egikuryon_1.html Erişim: 01.11.2015.
- Miller, D. vd.(1994), **Blackwell'in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi**, (Çev. B. Peker ve N. Kırac). Ankara: Ümit Yayınları.
- Milliyet, “20.Yüzyıl: Demokrasi Çağı”. <http://www.milliyet.com.tr/1999/12/30/entel/ent.html> Erişim: 24.01.2016
- Oğuzkan, F.(1989). Demokrasi İçin Eğitim: Demokrasi Eğitiminde Öneriler. TED 13. Eğitim Toplantısı. www.ted.org.tr/pdf/ted_demokrasi_icin_egitim_ocr.pdf Erişim: 24.03.2016.
- Okutan, M. (2010). “Türk Eğitim Sisteminde Demokrasi Eğitimi”. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), 938-946.
- Olgun, K. (2011). “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 27(79), 1-36.
- Öncül, R. (2000). **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özan, M.B. Türkoğlu, A.Z. Şener, G. (2010). “Okul Yöneticilerinin Sergiledikleri Demokratik Tutum Ve Davranışlarının Öğretmenlerin Motivasyonuna Etkisi”. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(1), 275-294.
- Özbudun, E. (1989). **Türk Anayasa Hukuku**. Ankara: Yetkin Basımevi. 2. baskı.
- (1989). Demokratik toplumun temeli olarak eğitim. TED 13. Eğitim Toplantısı. www.ted.org.tr/pdf/ted_demokrasi_icin_egitim_ocr.pdf Erişim: 20.02.2016.
- Özdemir, A. (2012). İlköğretim Okul Müdürlerinin Demokratik Tutumlarının Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık ile İlişkisi, İstanbul İli Sancaktepe-Çekmeköy İlçeleri. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Özdoğru, M. (2012) İlköğretim Okulunu Öğretmenlerinin Karara Katılma Durumları ve İstekleri ile İş Motivasyonları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Sekaran, U. (1992). **Research Methods For Business: A Skill- Building Approach**. 2nd Edition. New York: John Wiley & Sons Inc.
- şışman, M. Güleş, H. Dönmez, A. (2010). ‘‘Demokratik Bir Okul Kültürü İçin Yeterlilikler Çerçevesi’’. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), 167-182.
- Takmaz, ř. U. (2009). İlköğretim Okullarında Örgütsel İletişim Düzeyi ile Öğretmenlerin Karara Katılma Davranışları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tanilli, S.(1981). **Devlet ve Demokrasi: Anayasa Hukukuna Giriş**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası.
- Taş, S. (2005). Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonunu Etkileyen Faktörler, Konya İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- TBMM, 24 Nisan 1920 tarihli meclis konuşmaları. https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/aturk_konusma/1d1yy1.htm
Erişim: 24.01.2016
- TDK, Güncel Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts Erişim: 24.01.2016
- Tezcan, M. (1985). **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 150.
- Tezgel, R. (2006). **Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri**. Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Tunç, H. (2008). ‘‘Demokrasi Türleri Ve Müzakereci Demokrasi Kavramı’’. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1-2), 1113-1132.

- Tutar, H. (2003). **Örgütsel İletişim**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Uçarol, R. (1995). **Siyasi Tarih 1789-1994**. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ulubey, Ö. Gözütok, F. D. (2015). “Yaratıcı Drama ve Diğer Etkileşimli Öğretim Yöntemleri ile Geleceğin Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi”, Eğitim ve Bilim Dergisi, 40(182), 87-109.
- Yerin, O. (1989). Demokrasi İçin Eğitim. “Demokrasi Eğitiminde Boyutlar Ve Sorunlar”. TED 13. Eğitim Toplantısı. www.ted.org.tr/pdf/ted_demokrasi_icin_egitim_ocr.pdf Erişim: 10.02.2016
- Yeşil, R. (2004). “İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem”. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), 35-41.
- Yetek, Y. (2003). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Demokratik Değerlere Sahip Olma Düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yüce, K. (1989). Demokrasi İçin Eğitim. TED 13. Eğitim Toplantısı. www.ted.org.tr/pdf/ted_demokrasi_icin_egitim_ocr.pdf Erişim: 24.10.2015
- Yüzbaşıoğlu, N. (2003). **Anayasa Hukukunun Temel Kavramları ve Türk Anayasa Hukuku**. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Zencirci, İ. (2003). İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokratiklik Düzeyinin Katılım Özgürlük ve Özerklik Boyutları Açısından Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK-1: İzin Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.13189094
Konu: Eda BAYIR

22.12.2015

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsüne)

- İlgi: a) 10.12.2015 tarih ve 7367 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 18.12.2015 tarih ve 13082961 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Eda BAYIR'ın "*Öğretmen Alguları Açısından İlk ve Ortaokul Yöneticilerinin Demokratik Tutumları Üzerine Bir Araştırma (İstanbul İli Ataşehir İlçesi Örneği)*" konulu tezine dair araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, *uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması*, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Murat ADALI
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Elektronik İmzalı Aslı	
Adı Soyadı:	Eda Bayır
Ünvanı:	Bölüm Şefi
Tarih:	22.12.2015
İmza:	

İl Millî Eğitim Müdürlüğü
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 37f3-023b-3a6c-b801-0960 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2: Anket Örneği

Değerli Öğretmenler,

Elinizdeki bu anket **öğretmen algılarına göre okul yöneticilerinin demokratik tutum düzeylerini** araştırmak amacıyla gerekli verileri elde etmek üzere hazırlanmıştır. Bu araştırmada ulaşılacak veriler sizin anketi yanıtlamanızdaki içtenliğiniz derecesinde geçerli olacaktır.

Anket topluca değerlendirileceğinden adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Lütfen her ifadeyi dikkatli bir şekilde okuyarak size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Ayırdığınız vakit ve katkılarınız için teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Suat ANAR
Tez Danışmanı

Eda BAYIR
Yeditepe Üniversitesi
Eğitim Yönetimi ve Denetimi
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM: Kişisel Bilgiler

Aşağıdaki seçeneklerden sizin için uygun olan ifadeye X işareti koyarak yanıtlayınız.

1) Cinsiyetiniz:

1. () Kadın 2. () Erkek

2) Mesleki Kıdeminiz:

1. () Bir yıldan az
2. () 1-5 yıl
3. () 6-10 yıl
4. () 11 yıl ve üzeri

3) Göreviniz:

1. () Branş öğretmeni
2. () Sınıf öğretmeni

4) Eğitim düzeyiniz:

1. () Lisans

2. () Yüksek lisans
 3. () Doktora
 4. () Diğer
- 5) Mezun olduğunuz yükseköğretim kurumu:
1. () Eğitim Enstitüsü
 2. () Eğitim Fakültesi
 3. () Fen-Edebiyat Fakültesi
 4. () Diğer (Belirtiniz):

II. BÖLÜM: Demokratik Eğilimler Ölçeği

Aşağıdaki ifadeleri sizin için uygun olan seçeneğe X işareti koyarak cevaplayınız.

Önermeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Bir konuda çoğunluğun savunduğu görüş doğrudur.					
2. Düşünce özgürlüğü ifade özgürlüğüne dönüştüğünde anlamlıdır.					
3. Her türlü düşünceyi savunan kişiler, toplumda örgütlenme hakkına sahip olmalıdır.					
4. Yalnızca çoğunluk değerleri topluma egemen olmalıdır.					
5. Düşük eğitim düzeyindeki yurttaşlara seçme ve seçilme hakkı verilmemelidir.					
6. Parlamentoda toplumun tüm kesimleri temsil edilmelidir.					
7. İnsanların amaçlarına saygılı olma, demokrasiye inanan bir insanın temel özelliğidir.					
8. Çocuklar kendilerini ilgilendiren konularda alınacak kararlara katılamayacak kadar küçüktür.					
9. Birey kendini sınırlayan otoriteyi ve onun uygulamalarını sorgulamaya başladığında demokrasi işlemeye başlar.					
10. Amaçları başkaları tarafından belirlenen bir insan özgür değildir.					
11. İdeal demokrasi herkese amaçlarını gerçekleştirme hakkı verir.					

12. Bireyler düşüncelerini ifade ederken toplumsal değerlerin dışına çıkmamalıdır.					
13. Demokrasiye karşı düşüncelerin örgütlenmesine izin verilmemelidir.					
14. Uluslararası kuruluşlarla işbirliği, bireysel hak ve özgürlüklerin gelişiminde önemlidir.					
15. Gençler deneyimsiz oldukları için parlamento seçimlerinde doğru tercih yapamazlar.					
16. Demokrasi sınırsız bir hoşgörü değildir.					
17. Toplumsal yaşama yetişkinlerin değerleri yön verir.					
18. İnsanın saygınlığına yakışan yönetim demokrasiidir.					

III. BÖLÜM: Yönetimin Demokratiklik Düzeyi

Aşağıdaki ifadeleri sizin için uygun olan seçeneğe X işareti koyarak cevaplayınız.

KATILIM Okulunuzdaki Uygulamaları Dikkate Alarak Yanıtlayınız.	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
1. Yönetim, okul kurallarını ilgililerin (öğretmen, diğer personel ve öğrenciler) görüşlerini alarak oluşturur.					
2. Öğretmenin ders yükü, yönetici ve öğretmenle birlikte kararlaştırılır.					
3. Haftalık ders dağılımları yönetici ve öğretmenlerle birlikte kararlaştırılır.					
4. Hizmet-içi eğitim etkinliklerine kimlerin katılacağını zümre öğretmenleri ve okul yöneticileri birlikte kararlaştırır.					
5. Okul kütüphanesine alınacak kitaplar, öğrencilerin görüşleri de dikkate alınarak, zümre öğretmenleri ve yöneticiler tarafından kararlaştırılır.					
6. Öğrencilerin sınıflara dağılımını yönetici ve öğretmenler birlikte kararlaştırır.					
7. Okulda yürütülecek eğitsel kol etkinlikleri, öğrenci görüşleri de alınarak yönetici ve öğretmenlerle birlikte planlanır.					

8. Ders araç-gereçlerinin kullanımı, öğretmenlerin görüşleri dikkate alınarak planlanır.					
9. Okulun parasal kaynaklarının planlamasında öğretmen, öğrenci, diğer personel ve velilerin kendileriyle ilgili konularda görüşleri dikkate alınır.					
10. Öğretimle ilgili konulardaki değişiklikler, zümre öğretmenlerinin önerileri doğrultusunda yöneticilerle birlikte planlanır.					
11. Okulun çalışma takvimi, yönetici ve öğretmenlerin katılımı ile planlanır.					
12. Şubelerin öğretmenlere dağılımı, öğretmenler kurulunda yönetici ve öğretmenlerle birlikte planlanır.					
13. Okulda öğretmenlerin de içinde yer alacağı çalışma gruplarının belirlenmesinde yönetim, öğretmenlerin görüşlerini dikkate alır.					
14. Okulda öğretmen ve yönetici arasında karşılıklı anlayışa dayalı iletişim vardır.					
15. Okulda işlerin hızlandırılması için yönetim, iletişimi kolaylaştıracak önlemleri alır.					
16. Öğretmenler kurulunda herkesin görüş ve önerilerini sunmasına özen gösterilir.					
17. Okul yönetimi, öğretmen, diğer personel, öğrenci ve velinin gereksinim duyduğu bilgileri sağlar.					
18. Yönetim, mesleki yenileşmeleri paylaşımları için öğretmenleri işbirliğine yöneltir.					
19. Okul yönetimi öğretmenleri, ilgilerini çekebilecek değişik eğitsel etkinlikler için yönlendirir.					
20. Yönetim başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerini dikkate alır.					
21. Öğretmen ve diğer personel, çalışmaları dikkate alınarak ödüllendirilir.					
22. Öğretmen ve diğer personelin performans değerlendirme ölçütleri yönetici tarafından kendilerine açıklanır.					
23. Öğretmenin performans değerlendirmesinde, kendilerinin ve öğrencilerinin görüşleri yönetim tarafından dikkate alınır.					
24. Öğretmen ve diğer personelin değerlendirme sonuçları, yönetim tarafından kendilerine açıklanır.					